

Wyniki monitoringu skójki gruboskorupowej *Unio crassus*

Skójka gruboskorupowa *Unio crassus* (fot. T. Zając)

1. Sprawozdanie z monitoringu skójki gruboskorupowej *Unio crassus* w Polsce

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Kod, nazwa polska i nazwa łacińska

1032 skójka gruboskorupowa *Unio crassus*

2. Informacja w jakich regionach biogeograficznych występuje dany gatunek

Gatunek występuje w regionie biogeograficznym kontynentalnym i w regionie alpejskim

3. Koordynatorzy główni: obecni i w poprzednich badaniach

2006-2008: Małgorzata Makomaska-Juchiewicz

2013-2014: Małgorzata Makomaska-Juchiewicz

2017-2018: Małgorzata Makomaska-Juchiewicz

4. Koordynatorzy krajowi: obecni i w poprzednich badaniach

2006-2008: Katarzyna Zając

2013-2014: Katarzyna Zając

2017-2018: Katarzyna Zając

5. Współpracownicy: obecni i w poprzednich badaniach

2006-2008: brak

2013-2014: brak

2017-2018: brak

6. Eksperti lokalni: obecni i w poprzednich badaniach

2006-2008: Katarzyna Zając

2013-2014: Paweł Adamski, Wojciech Bielański, Marta Potoczek, Katarzyna Zając, Tadeusz Zając

2017-2018: Wojciech Bielański, Katarzyna Zając, Tadeusz Zając

7. Lata i miesiące obecnych i poprzednich badań z informacją, czy jeżeli były istotne różnice w porze badań oraz warunkach pogodowych pomiędzy kolejnymi powtórzeniami badań, to czy mogły one wpłynąć na różnice w wynikach badań:

2006-2008: VIII-X

2013-2014: VII-X

2017-2018: VIII-X

W 2014 r. na kilku stanowiskach monitoringowych opady i wezbranie uniemożliwiły przeprowadzenie badań stanu populacji (było możliwe określenie tylko kilku wskaźników stanu siedliska). W 2017 roku na 3 stanowiskach na Czarnej Włoszczowskiej monitoring prowadzono przy wysokim stanie wody, co mogło zaburzyć wyniki monitoringu (mimo kilkakrotnych prób, nie udało się trafić na niski stan wody w tej rzece). W 2018 roku nie zdarzyły się warunki pogodowe, które mogły wpłynąć na wyniki badań.

8. Liczba stanowisk i obszarów Natura 2000 przypadająca na poszczególne etapy badań:

Tab. 1A. Liczba stanowisk przypadająca na poszczególne etapy badań dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* w Polsce, monitoring **skończony**

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba stanowisk gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> monitorowanych w latach			Liczba usuniętych			Liczba dodanych			Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)			Uwagi
		ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	
2006-2008	2006-2008	-	42	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Monitorowano tylko stanowiska położone w regionie kontynentalnym
2013-2014	2013-2014	6	47	53	-	13	13	6	18	24	-	-	-	Spośród badanych wcześniej stanowisk 13 wyłączono z dalszego monitoringu. Przebadano więc powtórnie tylko 29 stanowisk. Wprowadzono do monitoringu 24 stanowiska (w tym 6 w regionie alpejskim i 18 kontynentalnym)
2015-2018	2017-2018	6	49	55	-	3	3	-	5	5	-	-	-	Monitorowano 55 stanowisk, w tym 5 nowych w regionie kontynentalnym: Sidra 1, Sidra 2, Sidra 3 w dorzeczu Biebrzy, wyznaczone w miejsce stanowisk, na których odstąpiono od monitoringu. Zrezygnowano z monitoringu 3 stanowisk w dorzeczu Biebrzy (Wissa 1, Wissa 2 i Wissa 3)

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba stanowisk gatunku skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> monitorowanych w latach			Liczba usuniętych			Liczba dodanych			Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)			Uwagi
		ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	
														3) z powodu dużej głębokości wody na tych stanowiskach w rzece Wissie, umożliwiającej monitoring tylko przy niżówkach i nawet przy nieznacznie podniesionym poziomie wody wykonywanie monitoringu przy zastosowaniu metodyki z poradników było niewykonalne. Ponadto dodano dwa stanowiska w NE Polsce: Tuszynka i Wielopolka, które miałyby uzupełnić geograficzną reprezentację stanowisk w przypadku zrezygnowania z monitoringu na stanowiskach Tarasinka i Włodawka, na których skójką gruboskorupowa nie występuje.

Tab. 1B. Liczba obszarów Natura 2000 przypadająca na poszczególne etapy badań dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* w Polsce

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba obszarów Natura 2000 z gatunkiem skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> monitorowanych w latach			Liczba usuniętych			Liczba dodanych			Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)			Uwagi
		ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	ALP	CON	RAZEM	
2006-2008-	2006-2008	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	W 2006-2008 roku monitorowane były jedynie stanowiska w regionie kontynentalnym. Podano liczbę obszarów, dla których sporządzono raporty roczne.
2013-2014	2013-2014	2	14	16	-	-	-	2	8	10	-	-	-	Podano liczbę obszarów, na których znajdowały się stanowiska badane w latach 2013-2014, dla których sporządzono raporty roczne.
2015-2018	2017-2018	2	15	17	-	-	-	-	1	1	-	-	-	Podano liczbę obszarów, na których znajdowały się stanowiska badane w latach 2017 i 2018, dla których sporządzono raporty roczne.

9. Informacja czy była zmieniana metodyka, w tym waloryzacja oraz kiedy i na czym polegała;

W pracach monitoringowych w roku 2017 (podobnie jak w latach 2013-2014) zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ. Metodyka ta różni się nieco od zastosowanej w pierwszym etapie prac monitoringowych z lat 2006-2008 w zakresie przyjętych wskaźników. W opisanej metodyce (1) wprowadzono do badań nowy wskaźnik stanu populacji: *struktura wielkości ciała* oraz 7 wskaźników stanu siedliska: *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń, obecność ryb, rodzaj substratu dennego, udział U. crassus w strukturze zgrupowań Unionidae, wskaźnik optymalnego siedliska, zacinienie i zawartość jonów azotanowych* (we wstępnym etapie prac ich nie określano); (2) zrezygnowano z określania następujących wskaźników stanu siedliska: *stopień porośnięcia brzegów, stopień zarośnięcia dna przez roślinność, właściwości fizyko-chemiczne wody, zarastanie lustra wody przez roślinność*; (3) zmieniono nazwy kilku stosowanych w latach 2006-2008 wskaźników: *profil dna* zastąpiono wskaźnikiem *profil koryta rzeki*, *naturalność koryta cieku* zastąpiono wskaźnikiem *stopień przekształcenia antropogenicznego cieku*, *zasiedlony odcinek cieku* zastąpiono wskaźnikiem *zasiedlenie odcinka rzeki*.

San – Żurawin, San Chmiel, San Procisne: Podobnie jak podczas monitoringu w 2013 roku, ze względu na kamienisto-skaliste dno nie można było zastosować czerpaka do pobierania prób dna. Skójki liczono wyszukując je metodą "na upatrzonego". Najmniejszych szukano przesiewając przez sito próbki drobnych osadów.

10. Informacja o ewentualnym wykorzystaniu wyników z innych projektów

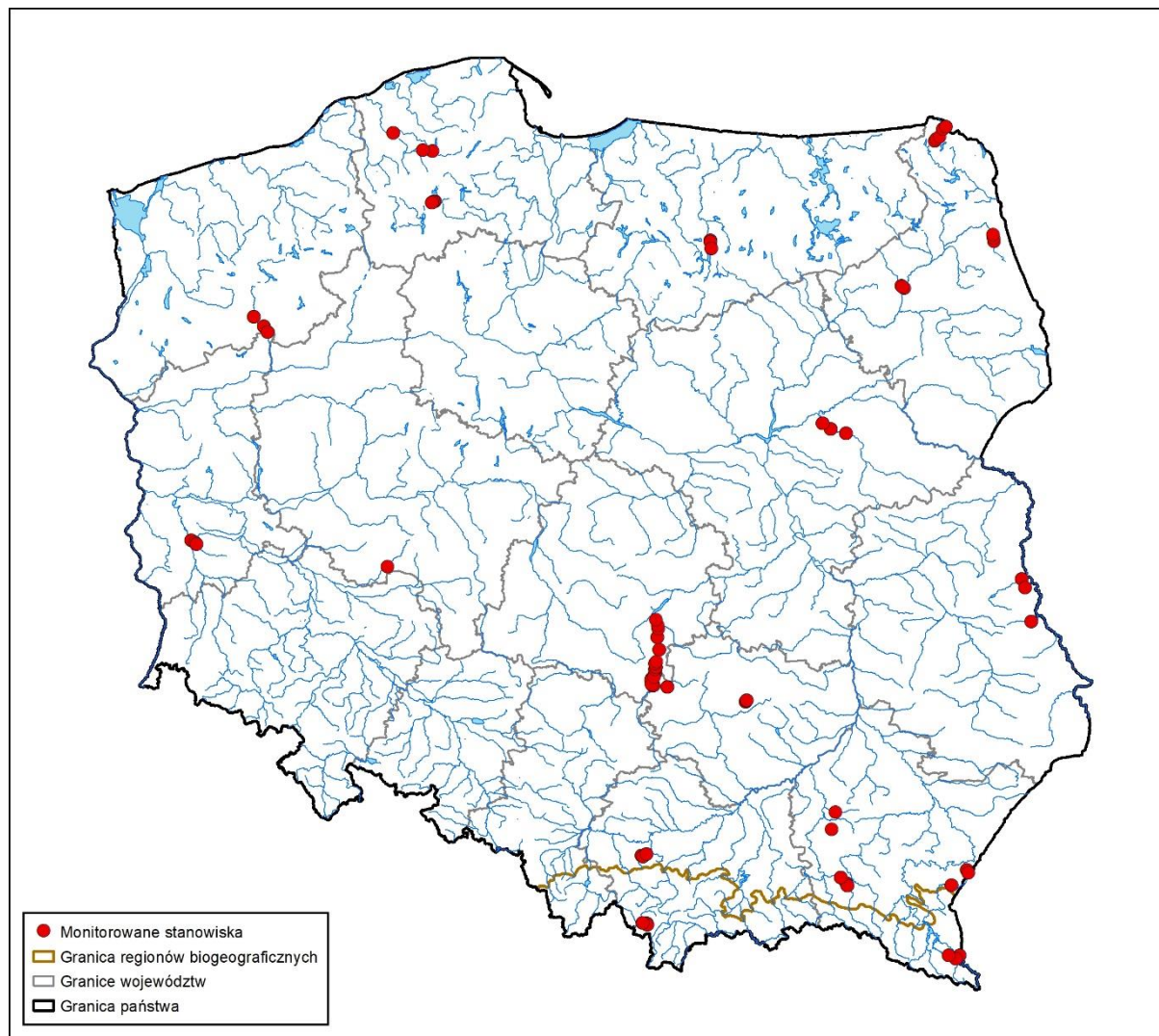
Nie wykorzystywano.

11. Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji, ocena właściwego rozmieszczenia

We wstępnym etapie prac (2006-2008) monitorowano 42 stanowiska, położone wyłącznie w regionie kontynentalnym. Spośród nich 13 wyłączono z dalszego monitoringu (większość z nich, położona na Pilicy, badana była w ramach testowania metodyki). W latach 2013-2014 przebadano więc powtórnie 29 stanowisk i zbadano 18 nowych. W latach 2017-2018 monitorowano 55 stanowisk, w tym 5 nowych. Rekomenduje się przy tym rezygnację w przyszłości z monitoringu stanowisk Tarasinka i Włodawka, gdzie już dwukrotnie nie potwierdzono obecności gatunku mimo wcześniejszych doniesień o ich występowaniu. W celu utrzymania odpowiedniej reprezentacji rozmieszczenia gatunku zaproponowano dwa nowe stanowiska w południowo-wschodniej Polsce: Tuszynka i Wielopolka, na których przeprowadzono monitoring w 2018 roku i potwierdzono występowanie skójki. Proponuje się jeszcze rozważenie włączenia stanowiska na rzece Małej Bystrzycy.

Na dwóch stanowiskach na Drawie: Zatom oraz Sitnica, zbyt głęboka woda uniemożliwia przeprowadzenie monitoringu z zastosowaniem metodyki opisanej w "Przewodniku monitoringu". Proponuje się przeniesienie stanowisk w bardziej stosowne miejsce. Podobna sytuacja jest na stanowiskach Łyna Bartąg i Łyna Ruś. Dlatego należy rozważyć przeniesienie lokalizacji tych stanowisk na płytsze odcinki rzeki Łyny, lub do któregoś z dopływów.

W ostatnich latach wzrosła liczba znanych stanowisk skójki, ponieważ poprawił się stan wiedzy o gatunku. W celu uzupełnienia odpowiedniej reprezentacji rozmieszczenia gatunku w kraju proponuje się włączenie 6 nowych stanowisk: trzech stanowisk z rzek na Ziemi Krajeńskiej oraz trzech stanowisk z dorzecza Wkry lub okolic.

Mapa rozmieszczenia stanowisk monitoringowych

2. Sprawozdanie z monitoringu skójki gruboskorupowej *Unio crassus* w regionie biogeograficznym alpejskim

II.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

Tab. 2. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym **alpejskim** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* – monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną:									
		FV		U1		U2		XX			
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
		w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017
Populacja	liczebność	4	3	1	-	1	3	-	-	6	6
	struktura wiekowa	2	2	4	2	-	2	-	-	6	6
	struktura wielkości ciała	2	2	4	2	-	2	-	-	6	6
	Parametr: Populacja	2	2	3	1	1	3	-	-	6	6
Siedlisko gatunku	głębokość wody	6	5	-	1	-	-	-	-	6	6
	klasa czystości wody	6	3	-	-	-	-	-	3	6	6
	obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	5	6	1	-	-	-	-	-	6	6
	obecność ryb	-	6	-	-	-	-	6	-	6	6
	prędkość przepływu wody	-	5	-	1	-	-	6	-	6	6
	profil koryta rzeki	5	5	1	1	-	-	-	-	6	6
	rodzaj substratu dennego	3	1	-	-	3	5	-	-	6	6
	stopień przekształcenia antropogenicznego cieku	4	5	2	1	-	-	-	-	6	6
	szerokość koryta	4	4	1	-	1	2	-	-	6	6
	udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae	6	4	-	-	-	2	-	-	6	6
	wskaźnik optymalnego siedliska	2	-	4	6	-	-	-	-	6	6
	zacienienie	4	4	2	1	-	1	-	-	6	6
	zasiedlenie odcinka rzeki	5	2	1	2	-	2	-	-	6	6

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną:									
		FV		U1		U2		XX			
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
		w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017
	zawartość jonów azotanowych	4	4	2	2	-	-	-	-	6	6
	Parametr: Siedlisko gatunku	4	2	2	4	-	-	-	-	6	6
Perspektywy ochrony		5	3	1	3	-	-	-	-	6	6
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		1	2	4	1	1	3	-	-	6	6

Uwaga: W badaniach 2013-2014 oraz 2017 zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ (wyd. 2010).

Tab. 2.A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony, parametrów i wskaźników łącznie tylko na tych stanowiskach, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym **alpejskim** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa wskaźnika/ parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u>									Suma stanowisk, na których powtarzano badania
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			zmiana z oceny XX	zmiana na ocenę XX	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie (z U2 na FV)	Razem poprawa	o 1 stopień	o 2 stopnie (z FV na U2)	Razem pogorszenie				
liczebność	-	-	-	1	1	2	-	-	4	6
struktura wiekowa	-	-	-	2	-	2	-	-	4	6
struktura wielkości ciała	-	-	-	2	-	2	-	-	4	6
Parametr: Populacja	-	-	-	2	-	2	-	-	4	6
głębokość wody	-	-	-	1	-	1	-	-	5	6
klasa czystości wody	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6
obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	1	-	1	-	-	-	-	-	5	6
obecność ryb	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6
prędkość przepływu wody	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6
profil koryta rzeki	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
rodzaj substratu dennego	-	-	-	-	2	2	-	-	4	6

Nazwa wskaźnika/ parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u>									Suma stanowisk, na których powtarzano badania
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			zmiana z oceny XX	zmiana na ocenę XX	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie (z U2 na FV)	Razem poprawa	o 1 stopień	o 2 stopnie (z FV na U2)	Razem pogorszenie				
stopień przekształcenia antropogenicznego cieku	1	-	1	-	-	-	-	-	5	6
szerokość koryta	-	-	-	1	-	1	-	-	5	6
udział <i>U.crassus</i> w strukturze zgrupowań <i>Unionidae</i>	-	-	-	-	2	2	-	-	4	6
wskaźnik optymalnego siedliska	-	-	-	2	-	2	-	-	4	6
zacienienie	1	-	1	-	1	1	-	-	4	6
zasiedlenie odcinka rzeki	-	-	-	1	2	3	-	-	3	6
zawartość jonów azotanowych	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
Parametr: Siedlisko gatunku	1	-	1	3	-	3	-	-	2	6
Perspektywy ochrony	-	-	-	2	-	2	-	-	4	6
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	1	-	1	2	-	2	-	-	3	6
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych	Brak									

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

II.A.1 Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym alpejskim na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników populacji na stanowiskach

Liczebność

W regionie alpejskim stan liczebności populacji skójki (podawany jako liczba osobników przypadająca na odcinek rzeki o długości 1 m) oceniony na FV stwierdzono w przypadku 3 stanowisk na Sanie. Na tak ocenionych stanowiskach liczba odłowionych skójek wynosiła od 12 osobników na stanowisku San-Chmiel do 58 osobników na stanowiskach San-Procisne. W poprzednim etapie ocenę FV stanu liczebności miało jeszcze stanowisko w dorzeczu Czarnej Orawy: Gróńnik 2, na którym ocena liczebności

pogorszyła się na złą (U2), ponieważ znaleziono tylko 1 osobnika. Na stanowisku Gróńnik 1 ocenionym jako U1 w poprzednim etapie monitoringu kiedy to stwierdzano od 3 osobniki, nie udało się znaleźć żywych skójek i dlatego ocena liczebności pogorszyła się do U2. Na stanowisku Piekielnik ocena liczebności U2 utrzymała się jak w poprzednim etapie – nie stwierdzono tu skójek.

Struktura wiekowa

Stan właściwy wskaźnika struktura wiekowa populacji stwierdzono w wypadku 2 stanowisk w regionie alpejskim (San Żurawin i San Procisne). Utrzymały one tą ocenę od poprzedniego etapu. W przypadku 2 stanowisk oceniono go na U1. Na kolejnych dwóch, Gróńnik 1 i Piekielnik, nadano ocenę U2. Ocena struktury wiekowej na tych stanowiskach uległa pogorszeniu z U1 na U2.

Struktura wielkości ciała

Dosyć podobnie kształtowało się ocenianie wskaźnika struktura wielkości ciała. Oceniono go na FV na 2 stanowiskach w regionie alpejskim (San Żurawin i San Procisne). Ocenę U1 nadano na kolejnych dwóch: San – Chmiel i Gróńnik 2. A na pozostałych dwóch stanowiskach, Gróńnik 1 i Piekielnik, nadano oceny U2 i ocena w tych przypadkach uległa pogorszeniu z U1 na U2.

2. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników siedliska gatunku na stanowiskach

Głębokość wody

Stan właściwy wskaźnika struktura wiekowa populacji stwierdzono w wypadku 5 stanowisk. Tak oceniono głębokość wody na tych stanowiskach również w poprzednim etapie. Jedynie na stanowisku Gróńnik 2 ocena uległa pogorszeniu z FV na U1, ponieważ stanowisko wypłynęło się (28 cm).

Obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń

Na żadnym z badanych stanowisk nie stwierdzono źródeł zanieczyszczenia dlatego wszystkie 6 stanowisk badanych w regionie alpejskim oceniono na FV. W poprzednim etapie zidentyfikowano takie źródło na stanowisku Piekielnik.

Obecność ryb

Na każdym z badanych stanowisk stwierdzono obecność ryb, które potencjalnie mogą być żywicielami larw skójkii, dlatego wszystkie 6 stanowisk badanych w regionie alpejskim oceniono na FV. W poprzednim etapie brak było takich danych, dlatego na wszystkich stanowiskach ten wskaźnik miał ocenę nieznaną (XX).

Prędkość przepływu wody

Na 5 stanowiskach oceniono ten wskaźnik jako właściwy (FV), ale na stanowisku Gróńnik 1 jako niewłaściwy (U1), ponieważ wartość wskaźnika mieściła się w zakresie od 30 do 50 cm/s. W poprzednim etapie nie wykonano pomiarów, dlatego na wszystkich stanowiskach ten wskaźnik miał ocenę nieznaną (XX).

Profil koryta rzeki

Na 5 stanowiskach oceniono ten wskaźnik jako właściwy (FV), ale na stanowisku San-Żurawin jako niewłaściwy (U1), ponieważ profil koryta rzeki jest słabo zroznicowany. W poprzednim etapie ocen były takie same.

Rodzaj substratu dennego

Tylko na stanowisku Piekienik wskaźnik ten oceniono jako właściwy (FV). Na 3 stanowiskach w Sanie dno jest skaliste, z małym udziałem drobniejszej frakcji osadów, w których mogą zakopywać się małże, dlatego zostało ocenione na U2. Z kolei na dwóch stanowiskach w Gróniku w poprzednim etapie dno było żwirowe z grubym piaskiem bliżej brzegu i miało ocenę FV, a aktualnie dno jest kamieniste, złożone z dość dużych kamieni i tylko przy brzegu jest nieco grubego piasku, dlatego ocena pogorszyła się na U2.

Stopień przekształcenia antropogenicznego cieku

Spośród 6 badanych stanowisk w regionie alpejskim, na 5 nie stwierdzono widocznych cech regulacji koryta rzeki, umocnień lub innych tego typu ingerencji. Dlatego w tych przypadkach nadano ocenę FV. W poprzednim etapie oceniono tak 4 stanowiska ale na stanowisku Gróńnik 1 zniknęła podpiętrzająca tama w poprzek koryta i ocena wskaźnika poprawiła się z U1 na FV. W przypadku stanowiska San-Chmiel wskaźnik ten oceniono na U1, tak jak w poprzednim etapie, ponieważ stwierdzono niewielkie przekształcenia w korycie rzeki, które obejmowały nie więcej niż połowę badanego odcinka rzeki - niewielki kamieniołom na skalistym brzegu. Żadnego z badanych stanowisk nie oceniono na U2.

Szerokość koryta

Na 4 stanowiskach oceniono ten wskaźnik jako właściwy (FV). Na 2 stanowiskach w Gróniku, który jest bardzo małym potokiem o stosunkowo wąskim korycie, stan wskaźnika oceniono jako zły (U2).

Udział *U. crassus* w strukturze zgrupowań Unionidae

Na 4 stanowiskach skójką gruboskorupowa była jedynym gatunkiem z rodziny Unionidae (udział 100%) dlatego wskaźnik oceniono na FV. Taką ocenę nadano na tych stanowiskach również w poprzednim etapie. Na dwóch kolejnych stanowiskach, Piekienik i Gróńnik 1, ocena tego wskaźnika uległa pogorszeniu z FV na U2, ponieważ nie znaleziono skójek na tych stanowiskach.

Klasa czystości wody

W przypadku 3 stanowisk w regionie alpejskim stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW), w granicach których leży dane stanowisko, określono na podstawie monitoringu WIOŚ, jako bardzo dobry lub dobry. Te stanowiska, wszystkie zlokalizowane na Sanie, otrzymały ocenę FV. W poprzednim etapie wszystkie 6 stanowisk z regionu alpejskiego otrzymały ocenę FV. 3 pozostałe stanowiska otrzymały ocenę nieznaną XX, ponieważ WIOŚ nie prowadził już monitoringu na rzece, na której zlokalizowano te stanowiska.

Zacienienie

Na 4 stanowiskach zacienienie oceniono na FV. W poprzednim etapie tak oceniono te 4 stanowiska. Na stanowisku San-Chmiel utrzymała się ocena niewłaściwa (U1), ponieważ stanowisko jest słabo ocenione. Na stanowisku Gróńnik 2 znięta rośliność oceniająca koryto, dlatego ocena pogorszyła się w stosunku do poprzedniego raportu z FV na U2. Natomiast stanowisko Gróńnik 1 jest bardziej odpowiednio ocenione dlatego ocena uległa poprawie z U1 na FV.

Zasiedlenie odcinka rzeki

Procentowy udział kontroli, w których wykryto skójkę gruboskorupową, przekraczał 60% w przypadku 2 stanowisk regionie alpejskim, dlatego oceniono je na FV. Były to stanowiska San-Żurawin i San-Procisne. W poprzednim etapie tak ocenianych stanowisk było 5. W przypadku 2 z tych stanowisk, San-Chmiel i Gróńnik 2, ocena pogorszyła się i zasiedlenie oceniono na U1, ponieważ mieściło się w przedziale od 30 do 50 %. Na 2 stanowiskach, Piekielnik i Gróńnik 1, nie stwierdzono żywych skójek, a zasiedlenie odcinka rzeki oceniono na U2. W poprzednim etapie na stanowisku Gróńnik 1 wskaźnik ten oceniano jako właściwy (FV), podczas gdy na stanowisku Piekielnik ocena wskaźnika nie uległa zmianie.

Zawartość jonów azotanowych

Na 4 stanowiskach oceniono ten wskaźnik jako właściwy (FV). Na 2 stanowiskach w Gróńnik 2 i piekielnik, stan wskaźnika oceniono jako niewłaściwy (U1). Takie same oceny były w poprzednim etapie.

Wskaźnik optymalnego siedliska

Ocenę U1 przyznano wszystkim 6 stanowiskom w regionie alpejskim. W poprzednim etapie na dwóch z nich ocena była właściwa (FV), dla których wartość wskaźnika optymalnego siedliska obejmowała 5 lub więcej ocen A i żadnej oceny C wskaźników pomocniczych. Żadne z badanych stanowisk nie otrzymało oceny U2, która przysługuje, gdy 5 lub więcej wskaźników pomocniczych otrzyma oceny C i żadnej oceny A. W wypadku 4 stanowisk w regionie alpejskim nadano ocenę U1, ze względu na to, że nie spełniały one kryteriów ani dla oceny FV i ani dla U2.

3. Stan i zmiany w czasie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla gatunku na stanowiskach

Wyniki monitoringu w latach 2017-2018 dostarczyły danych o 8 rodzajach oddziaływań stwierdzonych na stanowiskach skójkę gruboskorupowej w regionie alpejskim. Najważniejszym oddziaływaniem na siedlisko skójkę gruboskorupowej jest nieintensywny wypas bydła na łąkach i pastwiskach bezpośrednio sąsiadujących z odcinkiem rzeki, na którym wyznaczono stanowisko. Zwierzęta poją się w rzece i wtedy mogą rozdeptywać brzegi niszcząc siedlisko skójkę i małże. Oddziaływanie to stwierdzono w 3 przypadkach. Oceniono, że na 2 stanowiskach wpływ tego oddziaływania jest neutralny a w dwóch przypadkach ujemny, chociaż o niewielkim nasileniu.

Na stanowisku San-Żurawin odnotowano oddziaływanie „inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej”, pod którym rozumie się transport drewna i maszyn przez bród na Sanie i przez koryto rzeki w pobliżu brodu. Może to w pewnym niewielkim stopniu negatywnie oddziaływać na skójkę i ich siedlisko na tym stanowisku.

Na stanowisku San-Chmiel znajduje się mały kamieniołom zlokalizowany w urwistym skalistym brzegu Sanu. Zanotowano to jako oddziaływanie C01 „Górnictwo w kopalniach i kamieniołomach”. Urobek jest transportowany rzeką. Może to w pewnym niewielkim stopniu negatywnie oddziaływać na skójkę i ich siedlisko na tym stanowisku.

Oddziaływanie H01.08 „rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych” w jednym przypadku negatywnie lecz w niewielkim stopniu oddziałuje na stanowisko. Może to prowadzić do niekorzystnych dla skójki zmian składu chemicznego wody w wyniku jej zanieczyszczenia.

Pozostałe oddziaływania: A03.02 – „nieintensywny koszenie” (stwierdzone na 3 stanowiskach), G01.08 – „inne rodzaje sportu i aktywnego wypoczynku” (stwierdzone na jednym stanowisku) i G02 – „infrastruktura sportowa i rekreacyjna” (stwierdzone na jednym stanowisku) mają niewielkie nasilenie i pozostają neutralne dla skójki i jej siedliska.

W poprzedniej fazie monitoringu oddziaływania w tych miejscach kształtowały się podobnie i nie odnotowano istotnych zmian.

4. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla gatunku na stanowiskach.

W latach 2017-2018 odnotowano 5 rodzajów zagrożeń stwierdzonych na stanowiskach skójki gruboskorupowej w regionie alpejskim. Najważniejszym oddziaływaniem na siedlisko skójki gruboskorupowej jest nieintensywny wypas bydła na łąkach i pastwiskach bezpośrednio sąsiadujących z odcinkiem rzeki, na którym wyznaczono stanowisko. Zwierzęta poją się w rzece i wtedy mogą rozdeptywać brzegi niszcząc siedlisko skójki i małże. Zagrożenie to odnotowano na jednym stanowisku i oceniono jako słabe

Na stanowisku San-Żurawin funkcjonuje bród i w związku z tym odnotowano zagrożenie „inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej”, pod którym rozumie się transport drewna i maszyn przez bród na Sanie i przez koryto rzeki w pobliżu brodu. Może to w pewnym niewielkim stopniu negatywnie oddziaływać na skójki i ich siedlisko na tym stanowisku.

Zagrożenie „rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych” w przypadku stanowiska Piekielnik może prowadzić do niekorzystnych dla skójki zmian składu chemicznego wody w wyniku jej zanieczyszczenia.

Zagrożenie I02 „problematiczne gatunki rodzime” dotyczy działalności bobrów w Gruniku. Bobry rozbudowują system tam w górę potoku, zagrażając zmianą siedliska skójki na mniej korzystne.

W poprzedniej fazie monitoringu zagrożenia w tych miejscach kształtowały się podobnie i nie odnotowano istotnych zmian.

Na 2 stanowiskach nie zidentyfikowano żadnych zagrożeń.

II.A.2. Stan ochrony i jego parametry w regionie biogeograficznym alpejskim - na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie parametru populacji na stanowiskach

Stan populacji właściwy FV stwierdzono na 2 z 6 stanowisk badanych w regionie alpejskim. Były to stanowiska: San Żurawin i San Procisne (woj. podkarpackie). W poprzednim sprawozdaniu również tak został oceniony. Jako niezadowolający U1 określono stan populacji na stanowisku San-Chmiel (woj. podkarpackie) w obu etapach monitoringu. Ocena U2 stanu populacji dotyczyła 3 stanowisk: Piekielnik oraz Gróńnik 1 i 2 (woj. małopolskie). O takich ocenach decydował wskaźnik liczebności. Na stanowisku Piekielnik stan populacji został tak samo oceniony w poprzednim etapie. Natomiast na stanowiskach na Gróńniku ocena uległa pogorszeniu z U1 na U2.

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedliska gatunku na stanowiskach

Stan siedliska oceniono jako właściwy na 2 z 6 stanowisk badanych w regionie alpejskim. Były to stanowiska: San Żurawin i San Procisne (woj. podkarpackie). Na tym ostatnim ocena była taka sama jak w poprzednim etapie. Na stanowisku San Żurawin uległa poprawie z U1 na FV. Na pozostałych 4 stanowiskach stan siedliska oceniono jako niewłaściwy (U1), z tym że w Gruniku 1 i 2 oraz w Piekelniku stan ten pogorszył się w porównaniu do poprzedniego etapu z FV na U1, a na stanowisku San Chmiel ocena nie zmieniła się (U1). Zły (U2) stan siedliska nie został stwierdzony na żadnym spośród stanowisk badanych w regionie alpejskim.

Generalnie, niewłaściwe oceny stanu siedliska wiązały się ze słabszymi ocenami wskaźników opisujących jakość koryta rzeki, głównie rodzaj substratu dennego. Najlepiej oceniono wskaźnik obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń, który uzyskał 6 ocen FV, czyli został tak oceniony na wszystkich stanowiskach badanych w latach 2017 roku ale też wcześniej w 2013 roku.

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektyw ochrony gatunku na stanowiskach

Perspektywy ochrony oceniono jako właściwe dla 3 stanowisk na Sanie w regionie alpejskim. Wpływ na to ma objęcie ich ochroną w sieci Natura 2000 oraz wdrażanie działań wpływających na poprawę jakości wody. Na pozostałych 3 stanowiskach perspektywy oceniono jako niezadowalające (U1). Na stanowisku Piekelnik (woj. małopolskie) ocena taka utrzymuje się od poprzedniego etapu z uwagi na okresowo występujące zanieczyszczenia wody. Natomiast na stanowiskach w Gróniku ocena uległa pogorszeniu z FV na U1, ponieważ pogorszyły się oceny wskaźników pomocniczych do oceny cech optymalnego siedliska. Na żadnym stanowisku nie stwierdzono złych (U2) perspektyw.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie na stanowiskach

Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy (FV) dla dwóch stanowisk w regionie alpejskim – San Procisne i San Żurawin. Są one położone w granicach obszaru N2000. Na pierwszym z nich ocena stanu ochrony była taka sama w poprzednim raporcie. Na drugim poprawiła się z U1 na FV, ponieważ poprawie uległa ocena stanu siedliska. Niezadowalający stan ochrony (U1) stwierdzono dla stanowiska San Chmiel i tak samo oceniono go w poprzednim etapie o czym zdecydował niewłaściwy stan populacji i siedliska. Zły stan ochrony U2 dotyczy 3 stanowisk w regionie alpejskim, jest to Piekelnik, Gróńnik 1 i 2 (woj. małopolskie). Te złe oceny ogólnego stanu ochrony wynikają ze złej oceny stanu populacji. W przypadku stanowiska Piekelnik ocena taka utrzymuje się od poprzedniego etapu. Natomiast w przypadku stanowisk Gróńnik 1 i 2 ocena stanu ochrony uległa pogorszeniu z U1 na U2, ponieważ pogorszyła się ocena stanu populacji z U1 na U2.

II.B. POZOSTAŁE TABELI NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 3. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych stanowiskach w regionie biogeograficznym **alpejskim** dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa Stanowiska*	OCENY gatunku <i>skójką gruboskorupowa Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach**							
						Populacja		Siedlisko gatunku		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017
1.	PLH120002	Czarna Orawa	małopolskie	5025	Piekielnik	U2	U2	FV	U1	U1	U1	U2	U2
2.			małopolskie/ Kotlina Orawsko-Nowotarska	5023	Gróńnik 1	U1	U2	FV	U1	FV	U1	U1	U2
3.			małopolskie/ Kotlina Orawsko-Nowotarska	5024	Gróńnik 2	U1	U2	FV	U1	FV	U1	U1	U2
4.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5007	San - Żurawin	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
5.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5009	San Chmiel	U1	U1	U1	U1	FV	FV	U1	U1
6.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5008	San Procisne	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
Suma poszczególnych ocen stanowisk					FV	2	2	4	2	5	3	1	2
					U1	3	1	2	4	1	3	4	1
					U2	1	3	-	-	-	-	1	3
					XX	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM liczba ocenianych stanowisk/ ocen						6	6	6	6	6	6	6	6
Uwagi: W roku 2013 monitorowano 6 stanowisk. W 2017 r. wszystkie przebadano повторно.													

* Brak oceny oznacza, że stanowisko nie było badane w danym sezonie monitoringowym

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem zielonym wyróżniono zmianę oceny z niższej na wyższą, a pomarańczowym z wyższej na niższą.

Inne uwagi: brak

III.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 6. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym **alpejskim** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ parametru	OCENA stanu gatunku <u>skójka gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i>								Suma obszarów Natura 2000	
		Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną:									
		FV		U1		U2		XX			
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	Teraz	poprzednio	teraz
		w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013-	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017
Populacja	liczebność	1	1	-	-	1	1	-	-	2	2
	struktura wiekowa	1	1	1	-	-	1	-	-	2	2
	struktura wielkości ciała	1	1	1	-	-	1	-	-	2	2
	Parametr: Populacja	1	1	-	-	1	1	-	-	2	2
Siedlisko gatunku	głębokość wody	2	2	-	-	-	-	-	-	2	2
	klasa czystości wody	2	2	-	-	-	-	-	-	2	2
	obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	1	2	1	-	-	-	-	-	2	2
	obecność ryb	-	2	-	-	-	-	2	-	2	2
	prędkość przepływu wody	-	1	-	1	-	-	2	-	2	2
	profil koryta rzeki	1	2	1	-	-	-	-	-	2	2
	rodzaj substratu dennego	1	-	-	-	1	2	-	-	2	2
	stopień przekształcenia antropogenicznego ciek	2	1	-	1	-	-	-	-	2	2
	szerokość koryta	2	2	-	-	-	-	-	-	2	2
	udział <i>U. crassus</i> w strukturze zgrupowań Unionidae	2	1	-	-	-	1	-	-	2	2
	wskaźnik optymalnego siedliska	2	-	-	2	-	-	-	-	2	2
	zacienienie	2	2	-	-	-	-	-	-	2	2
	zasiedlenie odcinka rzeki	2	1	-	-	-	1	-	-	2	2
	zawartość jonów azotanowych	1	1	1	1	-	-	-	-	2	2
	Parametr: Siedlisko gatunku	1	1	1	1	-	-	-	-	2	2
Perspektywy ochrony		1	1	1	-	-	1	-	-	2	2
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		-	1	1	-	1	1	-	-	2	2

Uwaga: W badaniach 2013-2014 oraz 2017 zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ (wyd. 2010).

Tab. 6A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym alpejskim w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru /Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>p skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u>									Suma obszarów Natura 2000, których monitoring powtarzano
	Liczba obszarów Natura 2000 z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			Zmiana z oceny XX	Zmiana na ocenę XX	Brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem				
Parametr: Populacja	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Parametr: Siedlisko gatunku	1	-	1	1	-	1	-	-	-	2
Perspektywy ochrony	-	-	-	1	-	1	-	-	1	2
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	1	-	1	-	-	-	-	-	1	2
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych										

OMÓWIENIE I PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Stanowiska monitorowane w latach 2013 i 2017 r. były zlokalizowane na terenie 2 obszarów Natura 2000: PLC180001 Bieszczady i PLH120002 Czarna Orawa. Na obszarze PLC180001 Bieszczady, badano 3 stanowiska (San-Procisne, San-Żurawin i San-Chmielnik), natomiast na obszarze PLH120002 Czarna Orawa badano tylko jedno stanowisko – Piekielnik.

III.A.1. Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym alpejskim

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników populacji na obszarach Natura 2000

Liczebność

Na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady *liczebność* oceniono jako właściwą (FV), tak jak w poprzednim etapie. Na obszarze PLH120002 Czarna Orawa liczebność była zła (U2) w obu etapach monitoringu.

Struktura wiekowa

Na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady *struktura wiekowa* została oceniona jako właściwa (FV), tak jak w poprzednim etapie. Na obszarze PLH120002 Czarna Orawa wskaźnik ten pogorszył się w stosunku do poprzedniego etapu z oceny niewłaściwej (U1) na złą (U2).

Struktura wielkości ciała

Na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady *struktura wielkości ciała* została oceniona jako właściwa (FV), tak jak w poprzednim etapie. Na obszarze PLH120002 Czarna Orawa wskaźnik ten pogorszył się w stosunku do poprzedniego etapu z oceny niewłaściwej (U1) na złą (U2).

5. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników siedliska gatunku na stanowiskach**Głębokość wody**

W obu badanych obszarach Natura 2000 *głębokość wody* była właściwa (FV) i ocena ta była taka sama w poprzednim etapie monitoringu.

Obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń

W obu badanych obszarach Natura 2000 ocena wskaźnika *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń* była właściwa (FV). Dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena ta uległa poprawie z U1 na FV w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu.

Obecność ryb

W obu badanych obszarach Natura 2000 *obecność ryb* została oceniona jako właściwa (FV). W poprzednim etapie monitoringu nie była badana, dlatego wskaźnik miał ocenę *nieznana* (XX).

Prędkość przepływu wody

Na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady *prędkość przepływu wody* została oceniona jako właściwa (FV). Na obszarze PLH120002 Czarna Orawa wskaźnik ten oceniono jako niewłaściwy (U1). W poprzednim etapie monitoringu nie był badany, dlatego wskaźnik miał ocenę *nieznana* (XX).

Profil koryta rzeki

W obu badanych obszarach Natura 2000 ocena wskaźnika *profil koryta rzeki* była właściwa (FV). W poprzednim etapie monitoringu na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady miał on również taką ocenę. Natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena tego wskaźnika uległa poprawie z U1 na FV w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu.

Rodzaj substratu dennego

W obu badanych obszarach Natura 2000 ocena wskaźnika *rodzaj substratu dennego* była zła (U2). W poprzednim etapie monitoringu była taka sama na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady. Natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena tego wskaźnika uległa pogorszeniu z FV na U2 w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu.

Stopień przekształcenia antropogenicznego cieku

W obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady ocena wskaźnika *stopień przekształcenia antropogenicznego cieku* była właściwa (FV) w obu etapach monitoringu. Natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena tego wskaźnika uległa pogorszeniu z FV na U1 w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu, bo stwierdzono pojedyncze zmiany antropogeniczne w korycie rzeki.

Szerokość koryta

W obu badanych obszarach Natura 2000 *szerokość koryta* była właściwa (FV) i ocena ta była taka sama w poprzednim etapie monitoringu.

Udział *U.crassus* w strukturze zgrupowań Unionidae

W obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady ocena wskaźnika *udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae* była właściwa (FV) w obu etapach monitoringu. Natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena tego wskaźnika uległa pogorszeniu z FV na U2 w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu, bo nie stwierdzono skójek.

Klasa czystości wody

Dla obu obszarów Natura 2000 PLC180001 Bieszczady i PLH120002 Czarna Orawa stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW), w granicach których leżały monitorowane w obszarze stanowiska, określono na podstawie monitoringu WIOŚ, jako bardzo dobry lub dobry. Dlatego wskaźnik *klasa czystości wody* na tych obszarach Natura 2000, otrzymał ocenę FV. Tak samo w poprzednim etapie na obu monitorowanych obszarach Natura 2000 wskaźnik otrzymał ocenę FV.

Zacienienie

W obu badanych obszarach Natura 2000 *zacienienie* było właściwe (FV) i ocena ta była taka sama w poprzednim etapie monitoringu.

Zasiedlenie odcinka rzeki

W obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady ocena wskaźnika *zasiedlenie odcinka rzeki* była właściwa (FV) w obu etapach monitoringu. Natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa ocena tego wskaźnika uległa pogorszeniu z FV na U2 w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu, bo nie stwierdzono skójek.

Zawartość jonów azotanowych

Na obu monitorowanych obszarach Natura 2000 ocena wskaźnika *zawartość jonów azotanowych* nie zmieniła się. Na obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady ocena ta była właściwa (FV) w obu etapach monitoringu, natomiast dla obszaru PLH120002 Czarna Orawa niewłaściwa.

Wskaźnik optymalnego siedliska

Na obu monitorowanych obszarach Natura 2000 ocena *wskaźnika optymalnego siedliska* uległa pogorszeniu z FV na U1.

2. Stan i zmiany w czasie w zakresie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla gatunkuna obszarach Natura 2000

Wyniki monitoringu w latach 2017-2018 dostarczyły danych o 3 rodzajach oddziaływań stwierdzonych na obszarach Natura 2000 monitorowanych dla skójki gruboskorupowej w regionie alpejskim. Najważniejszym oddziaływaniem na siedlisko skójki gruboskorupowej jest nieintensywny wypas bydła na łąkach i pastwiskach bezpośrednio sąsiadujących z odcinkiem rzeki, na którym wyznaczono stanowisko. Zwierzęta poją się w rzece i wtedy mogą rozdeptywać brzegi niszcząc siedlisko skójki i małże. Oddziaływanie to stwierdzono w obu obszarach. Oceniono, że wpływ tego oddziaływania jest negatywny ale słaby.

W obszarze PLH120002 Czarna Orawa zidentyfikowano negatywne oddziaływanie H01.08 „rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych” Może to prowadzić do niekorzystnych dla skójki zmian składu chemicznego wody w wyniku jej zanieczyszczania. Jednak jego wpływ na skojkę nie jest istotny.

Oddziaływanie A03.02 – „nieintensywne koszenie”, stwierdzone również w obszarze PLH120002 Czarna Orawa, ma niewielkie nasilenie i pozostaje neutralne dla skójki i jej siedliska.

W poprzedniej fazie monitoringu oddziaływania w tych miejscach kształtowały się podobnie i nie odnotowano istotnych zmian.

3. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla gatunku na obszarach Natura 2000

Na tym etapie monitoringu stwierdzono tylko jedno zagrożenie o słabej intensywności - rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych, zidentyfikowane na obszarze PLH120002 Czarna Orawa. W poprzednim etapie podano jeszcze dwa typy zagrożeń o słabej intensywności, których nie stwierdzono na obecnym etapie. Były to *wypas nieintensywny* na obszarze PLH120002 Czarna Orawa oraz *inne rodzaje praktyk leśnych, nie wymienione powyżej* w obszarze Natura 2000 PLC180001 Bieszczady, gdzie przez bród w sąsiedztwie stanowiska transportowane było drewno, co mogło zaszkodzić skójkom. Obecnie nie stwierdzono zagrożeń dla skójki i jej siedliska na obszarze Bieszczady.

III.A.2. Stan ochrony i jego parametry w regionie biogeograficznym alpejski - na obszarach Natura 2000

1. Stan i zmiany w czasie parametru populacji na obszarach Natura 2000

Na obszarze PLC180001 Bieszczady stan populacji oceniono jako właściwy (FV). W poprzednim etapie ocena była taka sama. Stan populacji oceniono jako właściwy FV ze względu na wysoką liczebność na stanowiskach, oraz ze względu na odpowiednią strukturę wiekową i strukturę wielkości ciała. Z kolei na obszarze PLH120002 Czarna Orawa badano jedno stanowisko i nie stwierdzono na nim skójek, dlatego populację oceniono na U2. W poprzednim etapie ocena była też zła (U2), ale odnaleziono wtedy pojedyncze osobniki.

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedliska gatunku na obszarach Natura 2000

Stan siedliska oceniono na FV w obszarze PLC180001 Bieszczady głównie ze względu na klasę czystości wody, zasiedlenie i brak antropogenicznych zmian w korycie. Ocena ta poprawiła się z U1 na FV w stosunku do poprzedniego etapu. Natomiast w obszarze PLH120002 Czarna Orawa ocena stanu siedliska uległa pogorszeniu z FV na U1, przede wszystkim ze względu na niewłaściwy stan *wskaźnika optymalnego siedliska*, *zasiedlenie* i *antropogeniczne zmiany w korycie rzeki*.

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektyw ochrony gatunku na obszarach Natura 2000

W obszarze PLC180001 Bieszczady perspektywy ochrony były właściwe (FV) w obu etapach monitoringu. Natomiast w obszarze PLH120002 Czarna Orawa uległy pogorszeniu z powodu złej (U2) oceny populacji i pogorszenia się oceny stanu siedliska na U1.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie

W obszarze PLC180001 Bieszczady ocena ogólnego stanu ochrony poprawiła się z U1 na FV, ponieważ poprawiła się ocena stanu siedliska z U1 na FV, a oceny pozostałych parametrów pozostały niezmiennie właściwe (FV). Natomiast w obszarze PLH120002 Czarna Orawa uległa stanu ochrony uległa pogorszeniu z powodu utrzymującej się złej (U2) oceny populacji i pogorszenia się oceny stanu siedliska z FV na U1, a perspektyw ochrony z U1 na U2.

III.B. POZOSTAŁE TABELY DOTYCZĄCE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 7. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym **alpejskim** dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Liczba stanowisk w obszarze Natura 2000		Województwo ew. kraina geograficzna	OCENY gatunku <i>skójką gruboskorupowa Unio crassus</i> na poszczególnych obszarach Natura 2000							
						Populacja		Siedlisko gatunku		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
			poprzednio	teraz		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
			w roku 2013	w roku 2017		w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017	w roku 2013	w roku 2017
1.	PLC180001	Bieszczady	3	3	podkarpackie	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV
2.	PLH120002	Czarna Orawa	1	1	małopolskie	U2	U2	FV	U1	U1	U2	U2	U2
Suma obszarów z danymi ocenami					FV	1	1	1	1	1	1	-	1
					U1	-	-	1	1	1	-	1	-
					U2	1	1	-	-	-	1	1	1
					XX	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM liczba ocenianych obszarów/ocen						2	2	2	2	2	2	2	2
Uwagi: brak													

* Brak oceny oznacza, że w obszarze Natura 2000 nie badano stanowisk w danym sezonie monitoringowym

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem pomarańczowym wyróżniono zmianę oceny z wyższej na niższą, a zielonym zmianę z oceny z niższej na wyższą.

3. Sprawozdanie z monitoringu skójki gruboskorupowej *Unio crassus* w regionie biogeograficznym kontynentalnym

II.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

Tab. 2. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* – monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika*/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku <u>skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u> na stanowiskach												Suma monitorowanych stanowisk		
		Liczba stanowisk z daną oceną:														
		FV			U1			U2			XX					
		poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
Populacja	liczebność	16	13	11	10	13	18	16	18	17	-	3	3	42	47	49
	struktura wiekowa	26	15	22	4	13	15	6	15	4	6	4	8	42	47	49
	struktura wielkości ciała	-	10	10	-	18	26	-	15	5	-	4	8	-	47	49
	Parametr: Populacja	14	10	6		16	22		18	18		3	3		47	49
Siedlisko gatunku	głębokość wody	39	38	43	-	6	4	-	-	2	3	3	-	42	47	49
	klasa czystości wody	29	24	16	9	13	17	4	5	6	-	5	10	42	47	49
	naturalność koryta cieku*	39	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	41	-	-
	obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	-	43	41	-	4	7	-	-	-	-	-	1	-	47	49
	obecność ryb	-	14	28	-	1	-	-	-	-	-	32	21	-	47	49
	prędkość przepływu wody	21	4	17	-	2	5	-	-	1	21	41	26	42	47	49
	profil dna*	41	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	42	-	-
profil koryta rzeki	-	37	39	-	6	2	-	3	5	-	1	3	-	47	49	

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika*/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku <u>skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u> na stanowiskach												Suma monitorowanych stanowisk		
		Liczba stanowisk z daną oceną:														
		FV			U1			U2			XX					
		poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
	rodzaj substratu dennego	-	38	43	-	6	3	-	3	3	-	-	-	-	47	49
	stopień porośnięcia brzegów*	35	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-	40	-	-
	stopień przekształcenia antropogenicznego cieku	-	31	31	-	13	12	-	3	6	-	-	-	-	47	49
	stopień zarośnięcia dna przez roślinność*	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-
	szerokość koryta	41	45	47	1	-	-	-	2	2	-	-	-	42	47	49
	udział <i>U. crassus</i> w strukturze zgrupowań Unionidae	-	22	27	-	10	9	-	11	9	-	4	4	-	47	49
	właściwości fizyko-chemiczne wody*	19	-	-	-	-	-	1	-	-	18	-	-	38	-	-
	wskaźnik optymalnego siedliska	-	25	30	-	21	19	-	-	-	-	1	-	-	47	49
	Zacienienie	-	20	21	-	23	24	-	4	4	-	-	-	-	47	49
	zarastanie lustra wody przez roślinność*	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-
	zasiedlenie odcinka rzeki	-	15	23	-	15	11	-	14	15	-	3	-	-	47	49
	zasiedlony odcinek cieku*	23	-	-	14	-	-	4	-	-	1	-	-	42	-	-
	zawartość jonów azotanowych	-	21	18	-	7	3	-	-	-	-	19	28	-	47	49
	Parametr: Siedlisko gatunku	21	21	20	20	20	22	1	5	7	-	1	-	42	47	49

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika*/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku <u>skójka gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na stanowiskach											Suma monitorowanych stanowisk			
		Liczba stanowisk z daną oceną:														
		FV			U1			U2			XX					
		poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
Perspektywy ochrony		31	24	25	6	11	15	4	7	9	1	5	-	42	47	49
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		9	9	3	19	17	26	14	18	20	-	3	-	42	47	49

*Wskaźniki stosowane tylko we wstępnym okresie badań.

Uwaga: W pracach monitoringowych w roku 2017 oraz w latach 2013-2014 zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ. Metodyka ta różni się od zastosowanej w pierwszym etapie prac monitoringowych w 2006-2008 w zakresie przyjętych wskaźników. W opisanej metodyce (1) wprowadzono do badań nowy wskaźnik stanu populacji: *struktura wielkości ciała* oraz 7 wskaźników stanu siedliska: *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń, obecność ryb, rodzaj substratu dennego, udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae, wskaźnik optymalnego siedliska, zacinienie i zawartość jonów azotanowych* (we wstępnym etapie prac ich nie określano); (2) zrezygnowano z określania następujących wskaźników stanu siedliska: *stopień porośnięcia brzegów, stopień zarośnięcia dna przez roślinność, właściwości fizyko-chemiczne wody, zarastanie lustra wody przez roślinność*; (3) zmieniono nazwy kilku stosowanych w latach 2006-2008 wskaźników: *profil dna* zastąpiono wskaźnikiem *profil koryta rzeki*, *naturalność koryta cieku* zastąpiono wskaźnikiem *stopień przekształcenia antropogenicznego cieku*, *zasiedlony odcinek cieku* zastąpiono wskaźnikiem *zasiedlenie odcinka rzeki*.

Tab. 2.A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony, parametrów i wskaźników łącznie tylko na tych stanowiskach, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa wskaźnika/ parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>skójka gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i>									Suma stanowisk, na których powtarzano badania
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			zmiana z oceny XX	zmiana na ocenę XX	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie (z U2 na FV)	Razem poprawa	o 1 stopień	o 2 stopnie (z FV na U2)	Razem pogorszenie				
liczebność	8	4	12	11	2	13	3	3	13	44
struktura wiekowa	6	6	12	4	1	5	3	7	17	44
struktura wielkości ciała	8	4	12	10	-	10	3	7	12	44
Parametr: Populacja	6	3	9	13	1	14	3	3	15	44
głębokość wody	5	-	5	3	2	5	3	-	31	44
klasa czystości wody	8	-	8	4	4	8	2	4	22	44

Nazwa wskaźnika/ parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <i>skójką gruboskorupowa Unio crassus</i>									Suma stanowisk, na których powtarzano badania
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			zmiana z oceny XX	zmiana na ocenę XX	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie (z U2 na FV)	Razem poprawa	o 1 stopień	o 2 stopnie (z FV na U2)	Razem pogorszenie				
obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	1	-	1	4	-	4	-	1	38	44
obecność ryb	1	-	1	-	-	-	19	11	13	44
prędkość przepływu wody	-	-	-	-	-	-	15	1	28	44
profil koryta rzeki	6	-	6	1	-	1	1	3	33	44
rodzaj substratu dennego	1	2	3	1	2	3	-	-	38	44
stopień przekształcenia antropogenicznego cieku	6	-	6	4	-	4	-	-	34	44
szerokość koryta	-	1	1	-	1	1	-	-	42	44
udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae	3	3	6	1	3	4	3	3	28	44
wskaźnik optymalnego siedliska	7	-	7	5	-	5	1	-	31	44
zacienienie	5	-	5	6	-	6	-	-	33	44
zasiedlenie odcinka rzeki	10	2	12	5	2	7	3	-	22	44
zawartość jonów azotanowych	3	-	3	2	-	2	-	9	30	44
Parametr: Siedlisko gatunku	8	1	9	9	1	10	1	-	24	44
Perspektywy ochrony	5	1	6	3	3	6	5	-	27	44
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	5	2	7	12	1	13	3	-	21	44
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych	Brak									

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

II.A.1 Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym kontynentalnym na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników populacji na stanowiskach

Liczebność

Liczebność populacji (podawana jako liczba osobników przypadająca na odcinek rzeki o długości 1 m) oceniono na FV w przypadku 11 stanowisk w regionie kontynentalnym, w tym na 4 stanowiskach ocena uległa poprawie z U2 na FV. Poprzednio w latach 2006-2008 na 16 stanowiskach, a w 2013-2014 na 13 stanowiskach właściwie (FV) oceniono liczebność. W grupie 18 stanowisk ocenionych jako U1 stwierdzano od 3 osobników (Wiar 2, Szeszupa 4, Pilica 2) do 7 osobników (Szeszupa 2). Poprzednio w latach 2006-2008 na 10 stanowiskach, a w 2013-2014 na 13 stanowiskach liczebność oceniono jako niewłaściwą (U1). W grupie siedemnastu stanowisk z oceną liczebności U2 albo nie odnotowano żywych osobników na stanowisku (np. Pilica 3, Czarna Włoszczowska 3) albo znajdowano tylko pojedyncze osobniki, a ich liczba w przeliczeniu na odcinek rzeki o długości 1 m, nie przekraczała 1 osobnika (np. Czarna Włoszczowska 1). Poprzednio w latach 2006-2008 na 16 stanowiskach, a w 2013-2014 na 18 stanowiskach liczebność oceniono jako złą. W latach 2013-2014 na trzech stanowiskach w rzece Liwiec ocena wskaźnika *liczebność* pozostała nieznana ponieważ w trakcie badań stan wody był bardzo wysoki i wezbranie nie pozwoliło zebrać danych koniecznych dla oceny tego wskaźnika. Obecnie również na 3 stanowiskach nie udało się ocenić liczebności i ocena pozostała nieznana (XX). Były to 2 stanowiska na Drawie, Zatom i Sitnica, oraz stanowisko Bartąg na rzece Łynie. Na tych stanowiskach głębokość wody była zbyt duża, żeby prowadzić monitoring metodyka z poradników, dlatego nie udało się uzyskać danych o liczebności.

Struktura wiekowa

Strukturę wiekową oceniono jako FV w przypadku 22 stanowisk w regionie kontynentalnym, w tym na 6 stanowiskach ocena uległa poprawie z U2 na FV. Poprzednio w latach 2006-2008 na 26 stanowiskach, a w 2013-2014 na 15 stanowiskach właściwie (FV) oceniono strukturę wiekową (np. Czarna Włoszczowska 2, Jasiołka 2 i 3, Szeszupa 2 i Wissa 3). Na 15 stanowiskach wskaźnik ten ocenionych jako U1. Poprzednio w latach 2006-2008 na 4 stanowiskach, a w 2013-2014 na 13 stanowiskach strukturę wiekową oceniono jako niewłaściwą (U1). W przypadkach, gdy znajdowano tylko pojedyncze stare osobniki, albo nie znaleziono żywych nadawano ocenę U2. W grupie 4 stanowisk z oceną struktury wiekowej U2 są np. stanowiska Wiar 1 i Wiar 3. Poprzednio w latach 2006-2008 na 6 stanowiskach, a w 2013-2014 na 15 stanowiskach strukturę wiekową oceniono jako złą (U2). Na 8 stanowiskach struktura wiekowa pozostała nieznana (XX). Były to 2 stanowiska na Drawie, Zatom i Sitnica, oraz stanowisko Bartąg na rzece Łynie. Na tych stanowiskach głębokość wody była zbyt duża, żeby prowadzić monitoring metodyka z poradników, dlatego nie udało się uzyskać danych o strukturze wiekowej. W latach 2013-2014 taką ocenę (XX) podano dla 6 stanowisk, w tym dla 3 w rzece Liwiec, gdzie ocena wskaźnika *struktura wiekowa* pozostała nieznana ponieważ w trakcie badań stan wody był bardzo wysoki i wezbranie nie pozwoliło zebrać danych koniecznych dla oceny tego wskaźnika.

Struktura wielkości ciała

Strukturę wielkości ciała oceniono jako właściwą w przypadku 10 stanowisk w regionie kontynentalnym (np. Czarna Włoszczowska 2, Jasiołka 2 i 3 i Szeszupa 2), w tym na 4 stanowiskach ocena uległa poprawie z U2 na FV. Poprzednio w latach 2013-2014 również na 10 stanowiskach właściwie (FV) oceniono strukturę wielkości ciała. Na 26 stanowiskach wskaźnik ten ocenionych jako U1. Wśród tych stanowisk były takie, na których oceniono strukturę wiekową na FV, a młode osobniki rosły bardzo szybko i mimo młodego wieku osiągnęły duże rozmiary muszli. Z tego powodu brakowało najmniejszych osobników w strukturze wielkości ciała populacji z tych stanowisk. Zgodnie z przyjętymi zasadami oceniono je na U1. Taka sytuacja miała miejsce np. na stanowiskach Jasiołka 2 i 3. Poprzednio w latach 2013-2014 na 18 stanowiskach strukturę wielkości ciała oceniono jako niewłaściwą (U1). W przypadkach, gdy znajdowano tylko stare osobniki, albo nie znaleziono żywych nadawano ocenę U2. W grupie 5 stanowisk z oceną struktury wielkości ciała U2 są np. stanowiska Wiar 1 i Warkocz 1. Poprzednio w latach 2013-2014 na 15 stanowiskach strukturę wielkości ciała oceniono jako złą (U2). Na 4 stanowiskach struktura wielkości ciała pozostała nieznana (XX). Było to np. wspomniane wcześniej stanowiska, gdzie głębokość wody była zbyt duża do prowadzenia monitoringu.

2. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników siedliska gatunku na stanowiskach

Głębokość wody

Głębokość wody oceniono jako FV w przypadku 43 stanowisk w regionie kontynentalnym (np. Czarna Włoszczowska 2, Jasiołka 2 i 3 i Szeszupa 2. Poprzednio w latach 2006-2008 właściwą ocenę głębokości wody miało 38 stanowisk, a w 2013-2014 również na 39 stanowiskach właściwie (FV) oceniono ten wskaźnik. Tylko na 4 stanowiskach wskaźnik ten ocenionych jako U1. Poprzednio w latach 2013-2014 na 6 stanowiskach strukturę wielkości ciała oceniono jako niewłaściwą (U1). W dwóch przypadkach, gdy głębokość wody przekraczała 2 m nadawano ocenę U2 (Wiar 1 i Warkocz 1). Poprzednio w latach 2006-2008 i 2013-2014 nie zanotowano stanowiska ze złą (U2) oceną głębokości wody. Nie było stanowisk z oceną nieznana (XX) a w poprzednich etapach w latach 2006-2008 i 2013-2014 było ich po 3.

Obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń

Na większości badanych stanowisk (84%) nie stwierdzono źródeł zanieczyszczenia dlatego wszystkie te 41 stanowisk oceniono na FV. W poprzednim etapie sytuacja była podobna: 91% stanowisk miało ocenę FV. Tylko na siedmiu stanowiskach, a poprzednim etapie na czterech, znaleziono jakieś punktowe źródła zanieczyszczeń co było powodem oceny niewłaściwej U1. Na żadnym z badanych stanowisk nie stwierdzono istotnych i licznych źródeł zanieczyszczenia dlatego żadne stanowisko nie miało złej oceny (U2) ani w tym etapie ani w poprzednich. Na jednym ocena jest nieznana.

Obecność ryb

Na 28 badanych stanowiskach skład gatunkowy ryb był właściwy z punktu widzenia potrzeb skójki gruboskorupowej i dawał możliwość na przeobrażenie się larw tego małża. Dlatego wskaźnik *obecność ryb* oceniono na tych stanowiskach jako właściwy (FV). W poprzednim etapie takich stanowisk było o połowę mniej. Na 21 stanowiskach nie udało się uzyskać danych o ichtiofaunie dlatego ocena pozostała nieznana (XX). W poprzednim raporcie takich stanowisk było aż 32. Na jednym stanowisku w poprzednim etapie wskaźnik ten uzyskał ocenę niewłaściwą (U1), ponieważ stwierdzono obecność ryb na stanowisku ale nie były to gatunki żywicielskie larw skójki.

Prędkość przepływu wody

Na 17 stanowiskach *prędkość przepływu wody* osiągała wartości mniejsze niż 30 cm/s i z tego powodu wskaźnik ten został oceniony na nich jako właściwy (FV). W poprzednich etapach liczba stanowisk z oceną właściwą FV była różna: w latach 2006-2008 takich stanowisk było 21 a w latach 2013-2014 tylko 4. Na pięciu stanowiskach wartość wskaźnika mieściła się w zakresie od 30 do 50 cm/s, co wskazywało na niewłaściwą ocenę (U1). W poprzednim etapie były dwa tak ocenione stanowiska. Na jednym stanowisku woda płynęła bardzo szybko, ponad 50 cm/s, więc wskaźnik oceniono na tym stanowisku jako zły (U2). Na wielu stanowiskach nie udało się dokonać pomiaru, z różnych względów: awaria sprzętu, brak dostępu do sprawnego miernika, rozładowanie baterii w terenie. W obecnym etapie, z powodu nie uzyskania danych o prędkości przepływu wody na stanowisku, ocenę nieznaną XX nadano na 26 stanowiskach. W poprzednich etapach liczba tych stanowisk była duża, w latach 2006-2008 było to 21 stanowisk, a w latach 2013-2014 aż 41 stanowisk.

Profil koryta rzeki

Na większości stanowisk *profil koryta rzeki* (w pierwszym etapie *profil dna*) był zróżnicowany i kształtował się różnie w kolejnych przekrojach, co uprawniało do nadania oceny właściwej (FV). Takich stanowisk w tym etapie było 17, a w latach 2006-2008 21, natomiast w latach 2013-2014 tylko 4. Profil koryta rzeki był słabo zróżnicowany na 5 stanowiskach dlatego wskaźnik ten oceniono na nich na ocenę niewłaściwą (U1). W poprzednich etapach było to odpowiednio, w pierwszym etapie jedno stanowisko a w drugim trzy stanowiska. Nie ustalono jak kształtuje się profil koryta na trzech stanowiskach i dlatego wskaźnik ten oceniono na nich jako nieznaną (XX). W poprzednim raporcie było jedno takie stanowisko.

Rodzaj substratu dennego

Na większości stanowisk dominował raczej drobny osad na dnie, głównie piasek i/lub żwir, który umożliwia małom zakopanie się w osadach dennych. W obecnym etapie było 43 takie stanowiska i oceniono na nich ten wskaźnik jako właściwy (FV). W poprzednim raporcie było takich stanowisk 38. Na trzech stanowiskach istotny udział w osadach dennych miała frakcja mułu, dlatego na tych stanowiskach oceniono wskaźnik *rodzaj substratu dennego* jako niewłaściwy (U1). W poprzednim etapie takich stanowisk było 6. Na trzech stanowiskach dno było wyraźnie muliste dlatego ocena wskaźnika była zła (U2), zarówno w tym jak i w poprzednim etapie monitoringu.

Stopień przekształcenia antropogenicznego ciek

Spośród 49 badanych stanowisk, aż na 31 w regionie kontynentalnym nie stwierdzono widocznych cech regulacji koryta rzeki, umocnień lub innych tego typu ingerencji. Dlatego w tych przypadkach nadano ocenę FV, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie monitoringu. W 12 przypadkach w tym etapie a w 13 w poprzednim, stwierdzono niewielkie przekształcenia w korycie rzeki, które obejmowały nie więcej niż połowę badanego odcinka rzeki. Te stanowiska oceniono na U1. Były to np. stanowiska Szeszupa 2 (most i umocnienia koryta do niego) i Pilica 8 (miejscami ślady regulacji koryta). Sześć w tym etapie, a trzy w poprzednim, spośród badanych stanowisk oceniono na U2, gdyż ich koryto było przekształcone przez człowieka.

Szerokość koryta

Niemal na wszystkich badanych stanowiskach wskaźnik *szerokość koryta* miał ocenę właściwą (FV). Takich stanowisk było 47 w tym etapie, a odpowiednio 41 i 45 w poprzednich. Dwa stanowiska miały koryto zbyt wąskie i na nich wskaźnik otrzymał złą ocenę (U2), również w poprzednich etapach.

Udział *U.crassus* w strukturze zgrupowań Unionidae

Skójka gruboskorupowa była wyraźnie dominującym lub jedynym gatunkiem na 27 badanych stanowiskach, dlatego wskaźnik *udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae* oceniono na nich jako właściwy (FV). W poprzednim etapie takich stanowisk było 22. Na kolejnych 9 stanowiskach udział skójki wśród znalezionych małży z rodziny Unionidae mieścił się w zakresie od 10 do 40% co uzasadniało ocenę niewłaściwą (U1) na tych stanowiskach. W poprzednim etapie takich stanowisk było więcej, bo 11. Na 4 stanowiskach, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie nie udało się ustalić wartości wskaźnika, dlatego ocena w obu ostatnich etapach jest nieznana (XX).

Klasa czystości wody

W przypadku 16 stanowisk w regionie kontynentalnym stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW), w granicach których leży dane stanowisko, określono na podstawie monitoringu WIOŚ, jako bardzo dobry lub dobry. Te stanowiska otrzymały ocenę FV. W poprzednich etapach takich stanowisk było jeszcze więcej, w latach 2006-2008 29 i a w latach 2013-2014 24. 17 stanowisk położonych w regionie kontynentalnym oceniono na U1 (stan ekologiczny JCW umiarkowany). W poprzednich etapach był takich stanowisk odpowiednio 9 i 13. Dla pozostałych 6 stanowisk z regionu kontynentalnego stan ekologiczny JCW określono jako zły i dlatego oceniono je na U2. W poprzednich etapach złą ocenę miały odpowiednio 4 i 5 stanowisk. Natomiast 10 stanowisk w tym etapie, 5 w poprzednim, otrzymało ocenę nieznana XX, ponieważ WIOŚ nie prowadzi monitoringu na rzece na której zlokalizowano stanowisko.

Zacienienie

Wskaźnik *zacienienie* nie był badany w pierwszym etapie w latach 2006-2008. W kolejnych etapach oceny tego wskaźnika kształtowały się podobnie. Na 21 stanowiskach w tym etapie i na 20 w poprzednim wskaźnik *zacienienie* był oceniony jako właściwy (FV). Na 24 stanowiskach obecnie i na 23 w poprzednim etapie uznano stan zacienienia jako niewłaściwy (U1). Cztery stanowiska, w obu etapach, miały złą (U2) ocenę tego wskaźnika.

Zasiedlenie odcinka rzeki

Procentowy udział kontroli, w których wykryto skójkę gruboskorupową przekraczał 60% w przypadku 23 stanowisk w regionie kontynentalnym w tym etapie monitoringu, a w przypadku 15 stanowisk w poprzednim etapie. Oceniono je na FV. Nie badano tego wskaźnika w pierwszym etapie monitoringu. W przypadku 11 stanowisk ocenionych na U1 zasiedlenie wahało się od 30 do 50 %. W poprzednim etapie takich stanowisk było 15. W przypadku 15 stanowisk (np. Czarna Włoszczowska 3, Jasiołka 1 i Pilica 3) nie znaleziono żywych skójek (0%), a w przypadku stanowiska Wiar 1 zasiedlenie wynosiło 10%. Na takich stanowiskach wskaźnik ten oceniono na U2. W poprzednim etapie takich stanowisk było 14. W poprzednim etapie monitoringu, na trzech stanowiskach w rzece Liwiec ocena wskaźnika zasiedlenie odcinka rzeki pozostała nieznana ponieważ w trakcie badań stan wody był bardzo wysoki i wezbranie nie pozwoliło zebrać danych koniecznych dla oceny tego wskaźnika.

Zawartość jonów azotanowych

Wskaźnik *zawartość jonów azotanowych* nie był badany w pierwszym etapie w latach 2006-2008. W kolejnych etapach oceny tego wskaźnika kształtowały się podobnie. Na 18 stanowiskach w tym etapie i na 21 w poprzednim wskaźnik *zawartość jonów azotanowych* był oceniony jako właściwy (FV). Na 3 stanowiskach obecnie i na 7 w

poprzednim etapie uznano stan *zawartości jonów azotanowych* jako niewłaściwy (U1). Na żadnym stanowisku wskaźnik nie otrzymał złej (U2) oceny. Na 28 stanowiskach w obecnym etapie, i na 19 w poprzednim, ocena wskaźnika pozostała nieznana, ponieważ nie udało się wykonać pomiaru.

Wskaźnik optymalnego siedliska

Wskaźnik optymalnego siedliska nie był badany w pierwszym etapie monitoringu. W tym etapie ocenę FV przyznano grupie 30 stanowisk w regionie kontynentalnym, dla których wartość wskaźnika optymalnego siedliska obejmowała 5 lub więcej ocen A (FV) i żadnej oceny C (U2) wskaźników pomocniczych. W poprzednim etapie takich stanowisk był 25. Żadne z badanych stanowisk, ani w tym, ani w poprzednim etapie monitoringu, nie otrzymało oceny U2, która przysługuje, gdy 5 lub więcej wskaźników pomocniczych otrzyma oceny C i żadnej oceny A. W wypadku 19 stanowisk nadano ocenę U1, ze względu na to, że nie spełniały one kryteriów ani dla oceny FV i ani dla U2. Podobnie postąpiono z 21 stanowiskami w poprzednim etapie. Ponadto w poprzednim etapie, na jednym stanowisku, Liwiec 1, zebrane dane były niewystarczające do wyprowadzenia wartości wskaźnika i dlatego otrzymał on ocenę nieznana XX.

3. Stan i zmiany w czasie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla gatunku na stanowiskach

Wyniki monitoringu dostarczyły danych o 38 rodzajach oddziaływań stwierdzonych na stanowiskach skójki gruboskorupowej. Jednak żadne z nich nie było negatywnie istotne. W latach 2013-2014 stwierdzono ich 14. Najważniejszym oddziaływaniem na siedlisko skójki gruboskorupowej jest zmiana składu wód w wyniku zanieczyszczania wody, usuwania odpadów i ścieków do rzek oraz w efekcie eutrofizacji. Te oddziaływania mają negatywny wpływ na skójki aż w 23 przypadkach: w 13 przypadkach zostały rozpoznane jako zanieczyszczenia, w 5 jako odpady i ścieki, i również w 5 jako eutrofizacja.

Na 8 stanowiskach stwierdzono oddziaływanie wypasu bydła, i miało on negatywny wpływ na skójki. Zwierzęta pasące się na sąsiadujących ze stanowiskiem skójki pastwiskach przychodzą do wodopoju w rzece. Rozdeptują wtedy brzeg, a właśnie przy brzegu najczęściej występują skójki. Siedlisko ulega, przynajmniej lokalnej, degradacji.

W 25 przypadkach zidentyfikowano oddziaływania na ryby, wśród których znajdują się gatunki będące żywicielami larw skójek. Przede wszystkim odnotowano wpływ wędkarstwa, w 22 przypadkach miał on negatywny charakter.

Negatywne oddziaływania na siedlisko skójki są również związane ze zmianami koryta rzeki. W związku z tym odnotowano następujące oddziaływania: w 3 przypadkach wydobywanie piasku i żwiru, w kolejnych 3 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych a w dwóch przypadkach umocnienia koryta związane z utrzymaniem mostów. W kolejnych 6 przypadkach niszczące stanowisko oddziaływania związane ze zmianami w budowie koryta rzeki wprowadza powódź, która jest zjawiskiem naturalnym.

Większość obecnie zidentyfikowanych istotnych oddziaływań, została też odnotowana w wynikach monitoringu stanowisk w poprzednich etapach. Z istotnych oddziaływań wcześniej nie odnotowano jedynie wpływu powodzi, ponieważ nie wystąpiło wówczas takie zjawisko.

4. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla gatunku na stanowiskach.

Na stanowiskach w regionie kontynentalnym zidentyfikowano 11 rodzajów zagrożeń. Najczęściej stwierdzane zagrożenia są związane z pogorszeniem jakości wody (zanieczyszczenie wód i eutrofizacja). Drugim istotnym typem zagrożeń są takie, które degradują siedlisko poprzez zmiany w korycie rzeki. Należą tu zarówno naturalne

procesy jak powódź, ale też oddziaływania związane z działalnością ludzi: wydobywanie żwiru, regulowanie koryta rzeki oraz pośrednie skutki wypasu bydła na pastwiskach sąsiadujących z rzeką, a to z tego względu, że krowy rozdeptują brzegi rzeki preferowane przez skójki.

We wcześniejszym monitoringu również identyfikowano większość tych zagrożeń, z wyjątkiem powodzi, które nie występowały w tamtym okresie, a tym samym ich negatywne skutki nie były widoczne. W poprzedniej fazie nie odnotowano też tych zagrożeń, które występują tylko na stanowiskach włączonych do monitoringu dopiero w 2013 roku, np. kłusownictwo ryb, czy też degradacja siedliska przez działalność bobra ujęta jako inne procesy naturalne.

II.A.2. Stan ochrony i jego parametry w regionie biogeograficznym kontynentalnym - na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie parametru populacji na stanowiskach

Stan populacji właściwy FV stwierdzono na 6 stanowiskach z 49 badanych w regionie kontynentalnym (12%) : np. Jasiołka 3 (woj. podkarpackie). Jako niezadowolający U1 określono stan populacji na 22 stanowiskach np. Wiar 2 i 3, Jasiołka 2 (woj. podkarpackie), Pilica 2 i 8, Czarna Włoszczowska 2 (woj. świętokrzyskie), Szeszupa 2, 4 oraz 5 (woj. podlaskie). Ocena U2 stanu populacji dotyczyła 18 stanowisk: np. Wiar 1 i Jasiołka 1 (woj. podkarpackie), Pilica 3, 11 i 12 (woj. łódzkie) oraz Czarna Włoszczowska 1 i 3 (woj. świętokrzyskie). Żaden wskaźnik nie miał decydującego wpływu na niewłaściwe oceny stanu populacji. Na 3 stanowiskach, dwóch na Drawie (Zatom i Sitnica, woj. zachodniopomorskie) i jednym na Łynie (Bartąg, woj., warmińsko-mazurskie) stan populacji określono jako nieznany (XX), ponieważ ze względu na dużą głębokość wody uniemożliwiająca zastosowanie metodyki z poradników do monitoringu, nie udało się zebrać danych koniecznych dla oceny wskaźników.

W poprzednim etapie prac stan populacji na jednym stanowisku oceniono je na U1. W tym etapie nie było takich stanowisk.

Również w poprzednim etapie prac na 5 stanowiskach (w tym na stanowiskach Czarna Włoszczowska 3, Jasiołka 1 i Pilica 3) nie stwierdzono żywych osobników. Poprzednio na tych stanowiskach stan populacji oceniono jako niewłaściwy (Pilica 3 i Jasiołka 1) lub zły (Czarna Włoszczowska 3).

Na 6 stanowiskach stan populacji poprawił się, na czterech z nich z U1 na FV a na kolenych trzech z U2 na FV. Na stanowiskach Pilica 11 i 12 stan populacji uległ poprawie, bo wzrosła liczebność. Jest on oceniany jako właściwy (FV), a w poprzedniej fazie monitoringu oceniano go jako zły (U2). Pogorszenie odnotowano np. na stanowiskach Brzeźnica 1, Jasiołka 2 i Szeszupa 5 z U1 na U2. Zmiany ocen na gorsze odnotowano też na stanowiskach Słupia Gołębia Góra, gdzie stan populacji zmienił się z FV na U2 a także na stanowiskach Słupia Soszyca, na 3 stanowiskach na Zbrzycy i dwóch na Warkoczu, 1 i 2, gdzie ocena zmieniła się z FV na U1.

Generalnie, dla 19 stanowisk (z 39 badanych w obu etapach prac) stan populacji oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla 13 stanowisk oceny były gorsze (np. stanowiska na Brzeźnica 1, Jasiołka 2 i 3), a dla 7 stanowisk – lepsze niż w latach 2007-2008 (np. Słupia Łysomiczki, Pilica 2, 3 i 8). Na poprawę wpływały m.in. lepsze oceny wskaźnika struktura wiekowa, natomiast na pogorszenie struktura wiekowa i liczebność.

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedliska gatunku na stanowiskach

Stan siedliska oceniono jako właściwy na 20 stanowiskach z 49 badanych w regionie kontynentalnym (41%). Na kolejnych 22 stanowiskach określono go jako niezadowolający U1, a na 7 jako zły U2, np. na stanowisku Włodawka, Tarasinka (woj. lubelskie), Warkocz 3 (woj. świętokrzyskie). Generalnie, niewłaściwe oceny stanu siedliska wiązały się ze słabszymi ocenami wskaźników: klasa czystości wody (zła jakość wód) i zasiedlenie. Najlepiej oceniono wskaźnik obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń, który uzyskał 43 oceny FV, czyli został tak oceniony na niemal wszystkich stanowiskach. Również dobrze oceniany był wskaźnik obecność antropogenicznych zmian w budowie koryta (31 ocen FV).

Na 3 stanowiskach (Czarna Włoszczowska 3 i Jasiołka 1) monitorowanych w poprzedniej fazie monitoringu, oprócz wskaźników opisujących populację ocenionych jako złe, również wskaźniki opisujące siedlisko ocenione co najmniej jako niewłaściwe. Dotyczy to takich wskaźników jak zasiedlenie, klasa czystości wody i wskaźnik optymalnego siedliska. To wiąże się z kolei z ocenianymi jako złe perspektywami na przyszłość dla tych stanowisk.

Na stanowiskach Pilica 11 i 12 nie tylko stan populacji poprawił się z U2 na FV, podobnie jak stan siedliska, z U1 na FV. Klasa czystości wody oceniona jest jako zła (U2), wskaźnik optymalnego siedliska i zasiedlenie oceniane były na nich jako niewłaściwe U1 w poprzednim etapie i obecnie poprawiły się. Dlatego stan siedliska oceniono jako właściwy (FV) mimo, że w poprzedniej fazie monitoringu oceniano go na U1.

Stan siedliska pogorszył się też na stanowiskach Jasiołka 2 i 3 (z FV na U1). Na stanowisku Wiar 3 uległ poprawie z U1 na FV. Na 12 stanowiskach był właściwy FV i taki pozostał.

Generalnie, dla 22 stanowisk (z 37 badanych w obu etapach prac) stan siedlisk oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla 8 stanowisk oceny były gorsze (np. Czarna Włoszczowska 3), a dla 6 stanowisk – lepsze (np. Pilica 11 i 12) niż w latach 2013-2014. Na poprawę oceny stanu siedliska wpływał m.in. wskaźnik zasiedlony odcinek rzeki, natomiast na pogorszenie np. klasa czystości wody czy szerokość koryta.

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektywy ochrony gatunku na stanowiskach

Perspektywy ochrony oceniono najlepiej ze wszystkich parametrów. Dobre perspektywy (FV) określono je dla 25 stanowisk spośród 49 badanych w regionie kontynentalnym (51%). Wpływ na to ma objęcie ich ochroną w sieci Natura 2000 oraz wdrażanie działań wpływających na poprawę jakości wody. Na 15 stanowiskach perspektywy oceniono jako niezadowalające (U1). Było to na przykład stanowiska: Wiar 1, Jasiołka 2 (woj. podkarpackie). Na 9 stanowiskach w regionie kontynentalnym perspektywy oceniono jako złe U2, np. Czarna Włoszczowska 3 (woj. świętokrzyskie) i Jasiołka 1 (woj. podkarpackie). Na tych stanowiskach monitoring prowadzony był już trzeci raz i tym razem nie stwierdzono tu żywych osobników skójki. Równocześnie tak zmieniły się warunki, że szanse ponownej kolonizacji stanowiska i odtworzenia tu populacji skójki oceniono jako nikłe. Generalnie, dla 13 stanowisk (z 37 badanych w obu etapach prac) stan siedlisk oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla 8 stanowisk oceny były gorsze, a dla 4 stanowisk – lepsze niż w latach 2013-2014.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie na stanowiskach

O ocenie ogólnej decydował przede wszystkim parametr „populacja”, oceniany najsłabiej ze wszystkich parametrów. Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy (FV) dla 3 stanowisk w regionie kontynentalnym: Słupia Łysomiczki, Pilica 11 i 12. Stanowiska te znajdują się w obszarach N2000. Niezadowalający stan ochrony (U1) stwierdzono dla 26 stanowisk w regionie kontynentalnym, czyli dla 53% wszystkich badanych w 2017 i 2018 roku. Zły stan ochrony U2 dotyczy 20 stanowisk (41%) w regionie kontynentalnym, co stanowi 36 % wszystkich stanowisk badanych w 2017 i 2018 roku w obu regionach: np. 3 stanowiska na Łynie, (woj. warmińsko-mazurskie), Warkocz 3 (woj. świętokrzyskie). Stanowiska Tarasinka, Włodawka, Wiar 1 Czarna Włoszczowska 3 i Jasiołka 1 otrzymały ocenę U2 ze względu na złe oceny populacji i perspektyw ochrony. Pozostałe stanowiska miały tylko jeden parametr oceniony jako zły.

Ogólne wyniki monitoringu stanowisk skójki gruboskorupowej z lat 2006-2008 oraz 2013 i 2014 pozwalają na porównanie 37 stanowisk w regionie kontynentalnym. Na 18 stanowiskach ogólny stan ochrony zmienił się, na 6 uległ poprawie (np. Słupia Łysomiczki, Pilica 3, 11 i 12) i na 12 ogólny stan ochrony uległ pogorszeniu (np. Warkocz 1 i 2).

Przykładowo, na 3 stanowiskach (Czarna Włoszczowska 3, Jasiołka 1 i Pilica 3) monitorowanych w poprzedniej fazie monitoringu, obecnie nie stwierdzono żywych osobników. Poprzednio na tych stanowiskach stan populacji oceniono jako niewłaściwy (Pilica 3 i Jasiołka 1) lub zły (Czarna Włoszczowska 3). Oprócz wskaźników opisujących populację ocenionych jako złe, również wskaźniki opisujące siedlisko są na tych stanowiskach ocenione co najmniej jako niewłaściwe. Dotyczy to takich wskaźników jak zasiedlenie, klasa czystości wody i wskaźnik optymalnego siedliska. To wiąże się z kolei z ocenianymi jako złe perspektywami na przyszłość dla tych stanowisk.

Stan ochrony stanowiska Czarna Włoszczowska 1 był poprzednio i jest obecnie oceniany jako zły (U2). Zmiana na tym stanowisku dotyczy jedynie perspektyw, które uległy pogorszeniu wobec utrzymującego się złego stanu populacji. Również na stanowiskach Jasiołka 2, Szeszupa 2, 4 i 5 stan ochrony pozostał bez zmian, z tym, że jest oceniany jako niewłaściwy (U1).

II.B. POZOSTAŁE TABELI NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 3. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych stanowiskach w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stano-wiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku <i>skójką gruboskorupowa Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
1.			lubelskie/ Równina łęczyńsko-Włodawska	5806	Tarasinka	-	U2	U2	-	U2	U2	-	U2	U2	-	U2	U2
2.			lubelskie/ Pagóry Chełmskie	5797	Uherka	-	U2	U1	-	U2	U1	-	U2	U1	-	U2	U1
3.			lubelskie/ Równina łęczyńsko-Włodawska	5805	Włodawka	-	U2	U2	-	U2	U2	-	U2	U2	-	U2	U2
4.	PLH080068	Dolina Dolnego Bobru	lubuskie	5490	Brzeźnica 1	-	U1	U2	-	FV	FV	-	FV	FV	-	U1	U2
5.	PLH080068	Dolina Dolnego Bobru	lubuskie	5491	Brzeźnica 2	-	U2	U1	-	FV	FV	-	FV	FV	-	U2	U1
6.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	lubuskie	168	Drawa - stanowisko III - Sitnica	FV	U1	XX	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1	U1
7.			lubuskie/ Wzgórza Dalkowskie	5492	Brzeźnica 3	-	U2	U2	-	U1	U1	-	U1	U1	-	U2	U2
8.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	765	Pilica 11 - Faliszew	U1	U2	FV	FV	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U2	FV
9.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	766	Pilica 12- Trzy Morgi	U1	U2	FV	FV	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U2	FV

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
10.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	767	Pilica 13 - Biała	U1	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U1	-	-
11.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	768	Pilica 14 - Kurnędz	U2	-	-	U1	-	-	FV	-	-	U1	-	-
12.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	754	Pilica 1 - Bobrowniki	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	FV	-	-
13.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	762	Pilica 10 - Przedbórz	U2	-	-	U1	-	-	FV	-	-	U2	-	-
14.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	753	Pilica 2 - Krzętów	U2	U1	FV	FV	U1	U1	FV	U1	FV	U2	U1	U1
15.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	756	Pilica 3 - Rączki	U2	U2	FV	FV	U2	U1	FV	U2	FV	U2	U2	U1
16.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	755	Pilica 4 - Biały Brzeg	U2	-	-	U1	-	-	FV	-	-	U1	-	-
17.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	759	Pilica 7 - Pratkowice	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U2	-	-
18.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	760	Pilica 8 - Chałupy	-	U1	FV	-	U1	U1	-	FV	FV	-	U1	U1
19.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	761	Pilica 9 - Łączkowice	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U2	-	-
20.			łódzkie/ Dolina Sulejowska	769	Pilica 15 - Sulejów-Polanka	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U1	-	-
21.	PLH120060	Cedron	małopolskie	18	Cedron 1	FV	U2	-	U1	U1	-	U2	U1	-	U1	U2	-
22.	PLH120060	Cedron	małopolskie	19	Cedron 2	FV	U2	-	U1	FV	-	U2	U1	-	U2	U2	-
23.	PLH120060	Cedron	małopolskie	20	Cedron 3	FV	U1	-	U1	FV	-	U2	FV	-	U2	U1	-
24.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	156	Liwiec - stanowisko 1	U1	XX	-	U1	XX	-	U1	XX	-	U1	XX	-

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
25.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	164	Liwiec - stanowisko 2	U1	XX	-	U1	U1	-	FV	XX	-	U1	XX	
26.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	165	Liwiec - stanowisko 3	U1	XX	-	U1	U1	-	FV	XX	-	U1	XX	
27.	PLH180011	Jasiołka	podkarpackie	15	Jasiołka 1	U1	U2	U2	U1	U1	U1	U1	U2	U2	U1	U2	U2
28.	PLH180011	Jasiołka	podkarpackie	16	Jasiołka 2	XX	U1	U2	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U2
29.	PLH180012	Ostoja Przemyska	podkarpackie	4997	Wiar 1	-	U2	U2	-	U1	U2	-	U1	U1	-	U2	U2
30.	PLH180052	Wisłoka z dopływami	podkarpackie	17	Jasiołka 3	U1	FV	U1	U1	FV	U1	FV	FV	U1	U1	FV	U1
31.			podkarpackie/ Płaskowyż Hyrowski	4998	Wiar 2	-	U1	U1	-	FV	FV	-	FV	FV	-	U1	U1
32.			podkarpackie/ Płaskowyż Hyrowski	5001	Wiar 3	-	U1	U1	-	U1	FV	-	FV	FV	-	U1	U1
33.	PLH200003	Ostoja Suwalska	podlaskie	141	Szeszupa - stanowisko 1	FV	-	-	U1	-		FV	-		U1	-	
34.	PLH200003	Ostoja Suwalska	podlaskie	148	Szeszupa - stanowisko 2	U1	U1	U1	U1	U1	U1	FV	FV	FV	U1	U1	U1
35.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4979	Wissa 1	-	U1	-	-	U1	-	-	FV	-	-	U1	-
36.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4986	Wissa 2	-	U1	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U1	-
37.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4996	Wissa 3	-	FV	-	-	FV	-	-	FV	-	-	FV	-
38.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	149	Szeszupa - stanowisko 3	U1	-		U1	-		FV	-		U1	-	
39.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	154	Szeszupa - stanowisko 4	FV	U1	U1	U1	FV	FV	FV	FV	FV	U1	U1	U1
40.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	155	Szeszupa - stanowisko 5	U1	U1	U2	U1	FV	U1	FV	FV	U1	U1	U1	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stano-wiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
41.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11035	Sidra 1	-	-	U1	-	-	U1	-	-	U1	-	-	U1
42.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11036	Sidra 2	-	-	U1	-	-	U1	-	-	U1	-	-	U1
43.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11037	Sidra 3	-	-	U1	-	-	U2	-	-	U1	-	-	U2
44.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5244	Słupia - Soszyca	-	FV	U1	-	FV	FV	-	FV	FV	-	FV	U1
45.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5245	Słupia - stanowisko II - Gołębia Góra	-	FV	U2	-	FV	FV	-	FV	FV	-	FV	U2
46.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5246	Słupia - stanowisko III - Łysomiczki	-	U1	FV	-	FV	FV	-	U1	FV	-	U1	FV
47.			pomorskie/ Równina Charzykowska	284	Zbrzyca - stanowisko I - Kaszuba-Młyn	FV	FV	U1	FV	U1	FV	FV	XX	FV	FV	U1	U1
48.			pomorskie/ Równina Charzykowska	285	Zbrzyca - stanowisko II - Miłachowo Młyn	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1
49.			pomorskie/ Równina Charzykowska	286	Zbrzyca - stanowisko III - Rolbik	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1
50.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	12	Czarna Włoszczowska 1	U2	U2	U2	U1	U1	U1	U1	FV	U2	U2	U2	U2
51.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	13	Czarna Włoszczowska 2	U2	U1	U2	U1	U1	U1	U1	FV	U2	U2	U1	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
52.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	14	Czarna Włoszczowska 3	U2	U2	U2	U1	U1	U2	U1	U2	U2	U2	U2	U2
53.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	757	Pilica 5 - Ciemiętniki	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U2	-	-
54.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	758	Pilica 6 - Mrowina	U2	-	-	FV	-	-	FV	-	-	U2	-	-
55.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	697	Warkocz 1	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1
56.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	716	Warkocz 2	FV	FV	U1	FV	FV	FV	U1	FV	FV	U1	FV	U1
57.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	717	Warkocz 3	FV	U2	U2	FV	U2	FV	XX	XX	FV	FV	U2	U2
58.	PLH280052	Ostoja Napiwodzko-Ramucka	warmińsko-mazurskie	5430	Łyna Ruś	-	U2	U2	-	U1	U1	-	U1	U2	-	U2	U2
59.	PLH280052	Ostoja Napiwodzko-Ramucka	warmińsko-mazurskie	5431	Łyna Ustrzych	-	U2	U2	-	U1	U1	-	U1	U1	-	U2	U2
60.			warmińsko-mazurskie/ Pojezierze Olsztyńskie	5427	Łyna Bartąg	-	U2	XX	-	U1	U1	-	U2	U2	-	U2	U2
61.			wielkopolskie/ Wysoczyzna Kaliska	719	Orla	U2	-	-	U2	-	-	U2	-	-	U2	-	-
62.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie	166	Drawa - stanowisko I - Kładka Podegrodzie	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo kraina geograficzna	Id stanowiska	Nazwa stanowiska	OCENY gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na poszczególnych stanowiskach*											
						Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
						poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
						W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017	W roku 2006-2008	w roku 2013-2014	w roku 2017
63.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie	167	Drawa - stanowisko II - Zatom	FV	U1	XX	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	U1	U1
Suma poszczególnych ocen stanowisk					FV	14	10	6	21	21	20	31	24	25	9	9	3
					U1	11	16	22	20	20	22	6	11	15	19	17	26
					U2	16	18	18	1	5	7	4	7	9	14	18	20
					XX	1	3	3	-	1	-	-	5	-	-	3	-
RAZEM liczba ocenianych stanowisk/ ocen						42	47	49	42	47	49	42	47	49	42	47	49
Uwagi: We wstępnym etapie prac (2006-2008) monitorowano 42 stanowiska. Spośród nich 13 wyłączono z dalszego monitoringu (większość z nich, położona na Pilicy, badana była w ramach testowania metodyki). W 2013-2014 r. przebadano więc powtórnie 29 stanowisk i zbadano 18 nowych. W latach 2017-2018 zrezygnowano z dalszego monitoringu 3 stanowisk (Wissa 1, Wissa 2, Wissa 3), ponieważ głębokość wody na tych stanowiskach jest zbyt duża, co uniemożliwia prowadzenie monitoringu obowiązującymi metodami podanymi w poradnikach (proponuje się rozważenie rezygnacji z kolejnych stanowisk (Drawa Zatom, Drawa Sitnica, Łyna Bartąg) z tych samych powodów i zastąpienie ich innymi). Włączono do monitoringu 5 nowych stanowisk. W sumie monitorowano więc 49 stanowisk.																	

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem pomarańczowym wyróżniono zmianę oceny z wyższej na niższą, a zielonym zmianę z oceny z niższej na wyższą (są to zmiany dotyczące dwóch ostatnich etapów prac). Kolorem niebieskim zaznaczono oceny bez zmian we wszystkich trzech etapach prac.

Inne uwagi: Na kilku stanowiskach populacja oceniona jest na XX, ponieważ głębokość wody na tych stanowiskach jest zbyt duża, co uniemożliwia prowadzenie monitoringu obowiązującymi metodami podanymi w poradnikach, dlatego proponuje się rozważenie rezygnacji tych stanowisk (Drawa Zatom, Drawa Sitnica, Łyna Bartąg) i zastąpienie ich innymi

III.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 6. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> w obszarach Natura 2000												Suma monitorowanych obszarów Natura 2000		
		Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną:														
		FV			U1			U2			XX					
		poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
Populacja	liczebność	1	5	3		5	8		4	2		-	1	4	14	14
	struktura wiekowa	2	7	10		5	1		2	1		-	2	4	14	14
	struktura wielkości ciała	-	5	6		6	5		3	1		-	2	-	14	14
	Parametr: Populacja	1	4	2		6	9		4	2		-	2	4	14	15
Siedlisko gatunku	głębokość wody	4	13	12		1	1		-	-		-	1		14	14
	klasa czystości wody	3	9	5		2	5		2	2		1	2		14	14
	naturalność koryta ciek*	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń	-	12	10	-	2	3	-	-	-	-	-	1	-	14	14
	obecność ryb	-	3	9	-	-	-	-	-	-	-	11	5	-	14	14
	prędkość przepływu wody	4	1	5	-	1	1	-	-	-	-	12	8	4	14	14
	profil dna*	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	profil koryta rzeki	-	13	12	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	14	14
	rodzaj substratu dennego	-	11	9	-	2	2	-	1	2	-	-	1	-	14	14
	stopień porośnięcia brzegów*	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	stopień przekształcenia antropogenicznego ciek*	-	10	10	-	4	3	-	-	-	-	-	1	-	14	14
	stopień zarośnięcia dna przez roślinność*	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	szerokość koryta	4	14	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	14	14
	udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae	-	8	8	-	3	4	-	3	1	-	-	1	-	14	14

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu gatunku skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i> w obszarach Natura 2000												Suma monitorowanych obszarów Natura 2000		
		Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną:														
		FV			U1			U2			XX					
		poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz	poprzednio		teraz
		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
	właściwości fizyko-chemiczne wody*	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-
	wskaźnik optymalnego siedliska	-	8	9	-	6	4	-	-	-	-	-	1	-	14	14
	zacienienie	-	7	4	-	6	8	-	1	1	-	-	1	-	14	14
	zarastanie lustra wody przez roślinność*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1		
	zasiedlenie odcinka rzeki	-	7	7	-	5	3	-	2	3	-	-	1	-	14	14
	zasiedlony odcinek cieku*	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	zawartość jonów azotanowych	-	8	5	-	2	1	-	-	-	-	4	8	-	14	14
	Parametr: Siedlisko gatunku	3	7	6	1	6	6	-	1	1	-	-	2	4	14	15
Perspektywy ochrony		4	7	8	-	7	4	-	-	1	-	-	2	4	14	15
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		1	3	1	3	7	10	-	4	2	-	-	2	4	14	15

*wskaźniki stosowane wyłącznie we wstępnym okresie prac.

Uwaga: W pracach monitoringowych w roku 2017 oraz w latach 2013-2014 zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ. Metodyka ta różni się od zastosowanej w pierwszym etapie prac monitoringowych w latach 2006-2008 w zakresie przyjętych wskaźników. W opisanej metodyce (1) wprowadzono do badań nowy wskaźnik stanu populacji: *struktura wielkości ciała* oraz 7 wskaźników stanu siedliska: *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń, obecność ryb, rodzaj substratu dennego, udział U.crassus w strukturze zgrupowań Unionidae, wskaźnik optymalnego siedliska, zacienienie i zawartość jonów azotanowych* (we wstępnym etapie prac ich nie określano); (2) zrezygnowano z określania następujących wskaźników stanu siedliska: *stopień porośnięcia brzegów, stopień zarośnięcia dna przez roślinność, właściwości fizyko-chemiczne wody, zarastanie lustra wody przez roślinność*; (3) zmieniono nazwy kilku stosowanych w latach 2006-2008 wskaźników: *profil dna* zastąpiono wskaźnikiem *profil koryta rzeki*, *naturalność koryta cieku* zastąpiono wskaźnikiem *stopień przekształcenia antropogenicznego cieku*, *zasiedlony odcinek cieku* zastąpiono wskaźnikiem *zasiedlenie odcinka rzeki*.

Tab. 6A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru /Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i>									Suma obszarów Natura 2000, których monitoring powtarzano
	Liczba obszarów Natura 2000 z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			Zmiana z oceny XX	Zmiana na ocenę XX	Brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem				
Parametr: Populacja	-	2	2	4	-	4	-	-	7	13
Parametr: Siedlisko gatunku	4	-	4	4	-	4	-	-	5	13
Perspektywy ochrony	2	-	2	1	-	1	-	-	10	13
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	1	1	2	2	-	2	-	-	9	13
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych	Brak									

OMÓWIENIE I PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Stanowiska monitorowane w latach 2017-2018 były zlokalizowane na terenie 15 obszarów Natura 2000. Na czterech z nich monitorowano po jednym stanowisku, na pięciu po dwa stanowiska, a na kolejnych pięciu obszarach po 3 stanowiska. Tylko na jednym obszarze natura 2000 monitoringowi poddano 6 stanowisk.

III.A.1. Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym kontynentalnym

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników populacji na obszarach Natura 2000

Liczebność

Liczebność populacji (liczba osobników przypadająca na odcinek rzeki o długości 1 m) oceniono na FV w przypadku 2 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym, PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy i PLH260018 Dolina Górnej Pilicy. W obu przypadkach ocena wskaźnika uległa pogorszeniu w stosunku do poprzedniego etapu z FV na U1. W grupie 10 obszarów, na których liczebność jest oceniona jako U1 są takie, na których ocena uległa poprawie w stosunku do poprzedniego etapu (PLH140032 Ostoja

Nadliwiecka, PLH220052 Dolina Słupi, PLH260021 Dolina Warkocza i PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej) oraz takie, na których ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego etapu (PLH200016 Dolina Szeszupy, PLH180011 Jasiołka, PLH120060 Cedron, PLH080068 Dolina Dolnego Bobru i PLH200003 Ostoja Suwalska). Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy wskaźnik ten badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wisłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny wskaźnika i dlatego jest nieznana XX. Obecnie również na 2 obszarach ocena wskaźnika jest zła U2 (PLH280052 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH180012 Ostoja Przemyska) i taka była w poprzednim etapie.

Struktura wiekowa

Stan wskaźnika *struktura wiekowa populacji* oceniony jako FV stwierdzono w przypadku 2 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym, PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy i PLH260018 Dolina Górnej Pilicy. W obu przypadkach ocena wskaźnika uległa pogorszeniu w stosunku do poprzedniego etapu z FV na U1. W grupie 10 obszarów, na których *struktura wiekowa populacji* jest oceniona jako U1 są takie, na których ocena uległa poprawie w stosunku do poprzedniego etapu (PLH140032 Ostoja Nadliwiecka, PLH220052 Dolina Słupi, PLH260021 Dolina Warkocza i PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej) oraz takie, na których ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego etapu (PLH200016 Dolina Szeszupy, PLH180011 Jasiołka, PLH120060 Cedron, PLH080068 Dolina Dolnego Bobru i PLH200003 Ostoja Suwalska). Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy wskaźnik ten badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wisłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny wskaźnika i dlatego jest nieznana XX. Obecnie, podobnie jak w poprzednim etapie monitoringu, na 2 obszarach ocena wskaźnika jest zła U2 (PLH280052 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH180012 Ostoja Przemyska) .

Struktura wielkości ciała

Stan wskaźnika *struktura wielkości ciała* oceniony jako FV stwierdzono w przypadku 2 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym, PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy i PLH260018 Dolina Górnej Pilicy. W obu przypadkach ocena wskaźnika uległa pogorszeniu w stosunku do poprzedniego etapu z FV na U1. W grupie 10 obszarów, na których *struktura wielkości ciała* jest oceniona jako U1 są takie, na których ocena uległa poprawie w stosunku do poprzedniego etapu (PLH140032 Ostoja Nadliwiecka, PLH220052 Dolina Słupi, PLH260021 Dolina Warkocza i PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej) oraz takie, na których ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego etapu (PLH200016 Dolina Szeszupy, PLH180011 Jasiołka, PLH120060 Cedron, PLH080068 Dolina Dolnego Bobru i PLH200003 Ostoja Suwalska). Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy wskaźnik ten badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wisłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny wskaźnika i dlatego jest nieznana XX. Obecnie, podobnie jak w poprzednim etapie monitoringu, na 2 obszarach ocena wskaźnika jest zła U2 (PLH280052 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH180012 Ostoja Przemyska) .

2. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników siedliska gatunku na stanowiskach

Głębokość wody

Stan wskaźnika *głębokość wody* oceniono jako właściwy (FV) na większości monitorowanych obszarów Natura 2000, czyli na 11 z 15 badanych w regionie kontynentalnym (73%). Na dwóch obszarach Dolina Warkocza i Ostoja Przemyska, ocena wskaźnika była zła U2. Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wiśłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny wskaźnika *głębokość wody* dlatego jest nieznana XX.

Obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń

Na większości badanych obszarów (84%) nie stwierdzono źródeł zanieczyszczenia dlatego wszystkie te 11 obszarów oceniono na FV. W poprzednim etapie sytuacja była podobna i większość obszarów Natura 2000 miało ocenę FV. Tylko na dwóch obszarach, również w poprzednim etapie, znaleziono jakieś punktowe źródła zanieczyszczeń co było powodem oceny niewłaściwej U1. Na żadnym z badanych stanowisk nie stwierdzono istotnych i licznych źródeł zanieczyszczenia dlatego żadne stanowisko nie miało złej oceny (U2) ani w tym etapie ani w poprzednich. Na jednym ocena jest nieznana. Na innym wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Obecność ryb

Na połowie badanych obszarów Natura 2000 skład gatunkowy ryb był właściwy z punktu widzenia potrzeb skójkii gruboskorupowej i dawał możliwość na przeobrażenie się larw tego małża. Dlatego wskaźnik *obecność ryb* oceniono na tych stanowiskach jako właściwy (FV). W poprzednim etapie takich obszarów było mniej. Na trzech obszarach wartość wskaźnika oceniono na U1. Na 6 obszarach nie udało się uzyskać danych o ichtiofaunie dlatego ocena pozostała nieznana (XX). Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie, a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Prędkość przepływu wody

Na 8 obszarach *prędkość przepływu wody* osiągała wartości mniejsze niż 30 cm/s i z tego powodu wskaźnik ten został oceniony na nich jako właściwy (FV). W poprzednich etapach liczba obszarów z oceną właściwą FV była różna: w latach 2006-2008 było ich więcej a w latach 2013-2014 znacznie mniej. Na dwóch obszarach wartość wskaźnika mieściła się w zakresie od 30 do 50 cm/s, co wskazywało na niewłaściwą ocenę (U1). W poprzednim etapie były tak ocenione również dwa obszary. Na jednym obszarze woda płynęła bardzo szybko, ponad 50 cm/s, więc wskaźnik oceniono na tym stanowisku jako zły (U2). Na dwóch obszarach nie udało się dokonać pomiaru, z różnych względów stąd ocena XX. W obecnym etapie, z powodu nie uzyskania danych o prędkości przepływu wody na stanowisku, ocenę nieznaną XX nadano na 26 stanowiskach. Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Profil koryta rzeki

Na większości obszarów *profil koryta rzeki* był zróżnicowany i kształtował się różnie w kolejnych przekrojach, co uprawniało do nadania oceny właściwej (FV). Takich obszarów w tym etapie było 10. Profil koryta rzeki był słabo zróżnicowany na 3 obszarach Natura 2000 dlatego wskaźnik ten oceniono na nich jako niewłaściwy (U1). W poprzednich etapach był to odpowiednio, w pierwszym etapie jeden obszar a w drugim dwa obszary.

Nie ustalono jak kształtuje się profil koryta na trzech stanowiskach i dlatego wskaźnik ten oceniono na nich jako nieznany (XX). Również na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Rodzaj substratu dennego

Na większości stanowisk dominował raczej drobny osad na dnie, głównie piasek i/lub żwir, który umożliwia małżom zakopanie się w osadach dennych, dlatego ocena wskaźnika na 12 obszarach była właściwa FV. W poprzednim raporcie było takich obszarów mniej. Na jednym obszarze istotny udział w osadach dennych miała frakcja mułu, dlatego na oceniono na nim wskaźnik *rodzaj substratu dennego* jako niewłaściwy (U1). Na kolejnym obszarze dno było wyraźnie muliste dlatego ocena wskaźnika była zła (U2), zarówno w tym jak i w poprzednim etapie monitoringu. Również na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Stopień przekształcenia antropogenicznego ciek

Na większości obszarów *stopień przekształcenia antropogenicznego ciek* był niewielki lub nie stwierdzano go wcale, co uprawniało do nadania oceny właściwej (FV). Takich obszarów w tym etapie było 11. Na 2 obszarach Natura 2000 wskaźnik ten oceniono jako niewłaściwy (U1). W poprzednich etapach był to odpowiednio, w pierwszym etapie jeden obszar a w drugim dwa obszary.

Nie ustalono jak kształtuje się *stopień przekształcenia antropogenicznego ciek* na dwóch stanowiskach i dlatego wskaźnik ten oceniono na nich jako nieznany (XX). Również na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Szerokość koryta

Niemal na wszystkich badanych obszarach wskaźnik *szerokość koryta* miał ocenę właściwą (FV). Takich obszarów było 13 w tym etapie, a w poprzednich podobnie. Na jednym obszarze koryto ciek było zbyt wąskie i wskaźnik otrzymał złą ocenę (U2), również w poprzednich etapach. Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Udział *U. crassus* w strukturze zgrupowań Unionidae

Skójką gruboskorupowa była wyraźnie dominującym lub jedynym gatunkiem na 9 badanych obszarach, dlatego wskaźnik *udział U. crassus w strukturze zgrupowań Unionidae* oceniono na nich jako właściwy (FV). Podobnie w poprzednim etapie. Na kolejnych 3 obszarach udział skójki wśród znalezionych małży z rodziny Unionidae mieścił się w zakresie od 10 do 40% co uzasadniało ocenę niewłaściwą (U1). W poprzednim etapie takie obszary też stwierdzono. Na dwóch obszarach, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie, nie udało się ustalić wartości wskaźnika, dlatego ocena jest nieznana (XX). Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Klasa czystości wody

W przypadku 9 stanowisk w regionie kontynentalnym stan ekologiczny jednolitych części wód (JCW), w granicach których leży dany obszar Natura 2000, określono na podstawie monitoringu WIOŚ, jako bardzo dobry lub dobry. Te stanowiska otrzymały ocenę FV. W poprzednich etapach takich obszarów było więcej. 4 obszary położone w regionie kontynentalnym oceniono na U1 (stan ekologiczny JCW umiarkowany), podobnie jak w poprzednim etapie. Na kolejnym obszarze, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie, nie udało się ustalić wartości wskaźnika, dlatego ocena jest nieznana (XX). Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Zacienienie

Wskaźnik *zacienienie* na 8 obszarach został oceniony jako właściwy (FV). Na 5 obszarach obecnie i w poprzednim etapie uznano stan zacienienia jako niewłaściwy (U1). Cztery stanowiska, w obu etapach, miały złą (U2) ocenę tego wskaźnika. Na kolejnym obszarze, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie, nie udało się ustalić wartości wskaźnika, dlatego ocena jest nieznana (XX). Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Zasiedlenie odcinka rzeki

Procentowy udział kontroli, w których wykryto skójkę gruboskorupową przekraczał 60% w przypadku 8 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym.. Oceniono je na FV. W przypadku 4 obszarów ocenionych na U1 zasiedlenie na stanowiskach wahało się od 30 do 50 %. W przypadku 2 obszarów nie znaleziono żywych skójek (0%), lub zasiedlenie nie przekraczało 10%. Na takich obszarach wskaźnik ten oceniono na U2. Na kolejnym obszarze, zarówno w tym jak i w poprzednim etapie, nie udało się ustalić wartości wskaźnika, dlatego ocena jest nieznana (XX). Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Zawartość jonów azotanowych

Wskaźnik *zawartość jonów azotanowych* uzyskał ocenę właściwą FV na 11 obszarach. Na 4 kolejnych stan *zawartości jonów azotanowych* oceniono jako niewłaściwy (U1). Na żadnym stanowisku wskaźnik nie otrzymał złej (U2) oceny. Na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze.

Wskaźnik optymalnego siedliska

Ocena *wskaźnika optymalnego siedliska* była właściwa na obszarach Natura 2000, na których wartość wskaźnika optymalnego siedliska obejmowała 5 lub więcej ocen A (FV) i żadnej oceny C (U2) wskaźników pomocniczych. Takich obszarów było 10. Żaden z badanych obszarów, nie otrzymał oceny U2, która przysługuje, gdy 5 lub więcej wskaźników pomocniczych otrzyma oceny C i żadnej oceny A. W wypadku 3 stanowisk nadano ocenę U1, ze względu na to, że nie spełniały one kryteriów ani dla oceny FV i ani dla U2. Ponadto na jednym obszarze wartość wskaźnika badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze, a na innym zebrane dane były niewystarczające do wyprowadzenia wartości wskaźnika i dlatego otrzymał on ocenę nieznana XX.

3. Stan i zmiany w czasie w zakresie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla gatunkuna obszarach Natura 2000

Wyniki monitoringu dostarczyły danych o 38 rodzajach oddziaływań stwierdzonych na obszarach Natura 2000, w granicach których są stanowiska skójki gruboskorupowej. Jednak żadne z nich nie było negatywnie istotne. W latach 2013-2014 stwierdzono ich 14. Najważniejszym oddziaływaniem na siedlisko skójki gruboskorupowej jest zmiana składu wód w wyniku zanieczyszczania wody, usuwania odpadów i ścieków do rzek oraz w efekcie eutrofizacji. Te oddziaływania mają negatywny wpływ na skójki aż w 23 przypadkach: w 13 przypadkach zostały rozpoznane jako zanieczyszczenia, w 5 jako odpady i ścieki, i również w 5 jako eutrofizacja.

Na 4 obszarach stwierdzono oddziaływanie wypasu bydła, i miało on negatywny wpływ na skójki. Zwierzęta pasące się na sąsiadujących ze stanowiskiem skójki pastwiskach przychodzą do wodopoju w rzece. Rozdeptują wtedy brzeg, a właśnie przy brzegu najczęściej występują skójki. Siedlisko ulega, przynajmniej lokalnej, degradacji.

W 2 obszarach zidentyfikowano oddziaływania na ryby, wśród których znajdują się gatunki będące żywicielami larw skójek. Przede wszystkim odnotowano wpływ wędkarstwa, w niektórych przypadkach miał on negatywny charakter.

Negatywne oddziaływania na siedlisko skójki są również związane ze zmianami koryta rzeki. W związku z tym odnotowano następujące oddziaływania: w 3 przypadkach wydobywanie piasku i żwiru, w kolejnych 3 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych a w dwóch przypadkach umocnienia koryta związane z utrzymaniem mostów. W kolejnych 6 przypadkach niszczące stanowisko oddziaływania związane ze zmianami w budowie koryta rzeki wprowadza powódź, która jest zjawiskiem naturalnym.

Większość obecnie zidentyfikowanych istotnych oddziaływań, została też odnotowana w wynikach monitoringu w poprzednich etapach. Z istotnych oddziaływań wcześniej nie odnotowano jedynie wpływu powodzi.

4. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla gatunku na obszarach Natura 2000

Na obszarach Natura 2000 w regionie kontynentalnym zidentyfikowano 11 rodzajów zagrożeń. Najczęściej stwierdzane zagrożenia są związane z pogorszeniem jakości wody (zanieczyszczenie wód i eutrofizacja). Drugim istotnym typem zagrożeń są takie, które degradują siedlisko poprzez zmiany w korycie rzeki. Należą tu zarówno naturalne procesy jak powódź, ale też oddziaływania związane z działalnością ludzi: wydobywanie żwiru, regulowanie koryta rzeki oraz pośrednie skutki wypasu bydła na pastwiskach sąsiadujących z rzeką, a to z tego względu, że krowy rozdeptują brzegi rzeki preferowane przez skójki.

We wcześniejszym monitoringu również identyfikowano większość tych zagrożeń, z wyjątkiem powodzi, które nie występowały w tamtym okresie, a tym samym ich negatywne skutki nie były widoczne. W poprzedniej fazie nie odnotowano też tych zagrożeń, które występują tylko na stanowiskach włączonych do monitoringu dopiero w 2013 roku, np. kłusownictwo ryb, czy też degradacja siedliska przez działalność bobra ujęta jako inne procesy naturalne.

III.A.2. Stan ochrony i jego parametry w regionie biogeograficznym kontynentalnym - na obszarach Natura 2000

1. Stan i zmiany w czasie parametru populacji na obszarach Natura 2000

Stan populacji oceniony jako FV stwierdzono w przypadku 2 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym, PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy i PLH260018 Dolina Górnej Pilicy. W obu przypadkach ocena stanu populacji uległa pogorszeniu w stosunku do poprzedniego etapu z FV na U1. W grupie 10 obszarów, na których stan populacji jest oceniony jako U1 są takie, na których ocena uległa poprawie w stosunku do poprzedniego etapu (PLH140032 Ostoja Nadliwiecka, PLH220052 Dolina Słupi, PLH260021 Dolina Warkocza i PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej) oraz takie, na których ocena nie zmieniła się w stosunku do poprzedniego etapu (PLH200016 Dolina Szeszupy, PLH180011 Jasiołka, PLH120060 Cedron, PLH080068 Dolina Dolnego Bobru i PLH200003 Ostoja Suwalska). Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy stan populacji badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wisłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny stanu populacji i dlatego jest nieznana XX.

Obecnie, podobnie jak w poprzednim etapie monitoringu, na 2 obszarach ocena stanu populacji jest zła U2 (PLH280052 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH180012 Ostoja Przemyska).

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedliska gatunku na obszarach Natura 2000

Stan siedliska oceniono jako właściwy (FV) na 6 obszarach Natura 2000 z 15 badanych w regionie kontynentalnym (40%). Na 3 z nich stan siedliska był też właściwy w poprzednim etapie (PLH320046 Uroczyska Puszczy Drawskiej, PLH220052 Dolina Słupi i PLH080068 Dolina Dolnego Bobru). Na pozostałych trzech stan siedliska uległ poprawie w stosunku do poprzedniego etapu z U1 na FV (PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy, PLH200003 Ostoja Suwalska i PLH260021 Dolina Warkocza).

Na kolejnych 6 obszarach Natura 2000 stan siedliska określono go jako niezadowolający U1, przy czym na dwóch z nich ocena była taka sama w poprzednim etapie (PLH280052 Ostoja Napiwodzko-Ramucka, PLH140032 Ostoja Nadliwiecka), a na trzech obszarach Natura 2000 w poprzednim etapie była lepsza i uległa pogorszeniu z FV na U1 (PLH200016 Dolina Szeszupy, PLH180011 Jasiołka i PLH120060 Cedron), natomiast na obszarze PLH260018 Dolina Górnej Pilicy ocena stanu siedliska uległa poprawie w stosunku do poprzedniego etapu z U2 na U1. Zły stan siedliska stwierdzono na jednym obszarze Natura 2000 PLH140032 Ostoja Nadliwiecka, gdzie uległ on pogorszeniu w stosunku do poprzedniego etapu monitoringu z U1 na U2.

Natomiast na obszarze PLH200008 Dolina Biebrzy stan siedliska badano tylko w poprzednim etapie a w tym zrezygnowano z monitorowania stanowisk na tym obszarze. Na obszarze PLH180052 Wisłoka z dopływami, który został pierwszy raz poddany monitoringowi nie udało się określić oceny stanu siedliska i dlatego jest nieznana XX.

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektyw ochrony gatunku na obszarach Natura 2000

Perspektywy ochrony oceniono najlepiej ze wszystkich parametrów. Dobre perspektywy (FV) określono je dla 8 obszarów Natura 2000 spośród 15 badanych w regionie kontynentalnym (53%). Wpływ na to ma m. in. wdrażanie działań wpływających na poprawę jakości wody. W poprzednim etapie takich obszarów było 7. Na 4 obszarach perspektywy oceniono jako niezadowolające (U1). Było to na przykład obszary Ostoja Przemyska i Dolina Jasiołki (woj. podkarpackie). Na 1 obszarze w regionie kontynentalnym perspektywy oceniono jako złe U2. Na tych obszarach już kolejny raz nie stwierdzono żywych osobników skójk. Równocześnie tak zmieniły się warunki,

że szanse ponownej kolonizacji stanowiska i odtworzenia tu populacji skójki oceniono jako nikłe. W dwóch przypadkach nie udało się ustalić oceny perspektyw ochrony i pozostała nieznana XX. Generalnie, dla 10 obszarów stan siedlisk oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla jednego obszaru oceny perspektyw były gorsze, a dla 2 stanowisk – lepsze niż w latach 2013-2014.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie

O ocenie ogólnej decydował przede wszystkim parametr „populacja”, oceniany najslabiej ze wszystkich parametrów. Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy (FV) dla jednego obszaru Natura 2000 w regionie kontynentalnym. Niezadowalający stan ochrony (U1) stwierdzono dla 10 obszarów Natura 2000 w regionie kontynentalnym, czyli dla 67% wszystkich badanych w 2017 i 2018 roku. Zły stan ochrony U2 dotyczy 2 obszarów Natura 2000 (13%) w regionie kontynentalnym, co stanowi 12% wszystkich stanowisk badanych w 2017 i 2018 roku w obu regionach. Na jednym obszarze nie określono oceny ogólnej stanu ochrony i pozostał on nieznany XX, a na kolejnym nie przeprowadzono powtórnie monitoringu.

Ogólne wyniki monitoringu stanowisk skójki gruboskorupowej z lat 2006-2008 oraz 2013 i 2014 pozwalają na porównanie 15 obszarów w regionie kontynentalnym. Na 4 obszarach ogólny stan ochrony zmienił się, na 2 uległ poprawie i na 2 ogólny stan ochrony uległ pogorszeniu.

III.B. POZOSTAŁE TABELY DOTYCZĄCE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 7. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym dla gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* - monitoring skończony

-	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Liczba stanowisk w obszarze Natura 2000			Województwo ew. kraina geograficzna	OCENY gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na poszczególnych obszarach Natura 2000											
			Poprzednio		Teraz		Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
			2006-2008	2013-2014	2017-2018		2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018	2006-2008	2013-2014	2017-2018
1.	PLH080068	Dolina Dolnego Bobru	-	2	2	lubuskie	-	U1	U1	-	FV	FV	-	U1	FV	-	U1	U1
2.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	4	2	2	łódzkie	U1	U2	FV	FV	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U2	FV
3.	PLH120060	Cedron	-	3	3	małopolskie	-	U1	U1	-	FV	U1	-	U1	U1	-	U1	U1
4.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	-	3	3	mazowieckie	-	FV	U1	-	U1	U1	-	FV	FV	-	U1	U1
5.	PLH180011	Jasiołka	2	2	2	podkarpackie	U1	U1	U1	FV	FV	U1	FV	U1	U1	U1	U1	U1
6.	PLH180012	Ostoja Przemyska	-	1	1	podkarpackie	-	U2	U2	-	U1	U2	-	U1	U1	-	U2	U2
7.	PLH180052	Wisłoka z dopływami	-	-	1	podkarpackie	-	-	XX	-	-	XX	-	-	XX	-	-	XX
8.	PLH180053	Dolna Wisłoka z Dopływami	-	-	1	podkarpackie	-	-	XX	-	-	XX	-	-	XX	-	-	XX
9.	PLH200003	Ostoja Suwalska	2	1	1	podlaskie	U1	U1	U1	U1	U1	FV	FV	FV	FV	U1	U1	U1
10.	PLH200008	Dolina Biebrzy	-	3	-	podlaskie	-	U1	-	-	FV	-	-	FV	-	-	FV	-
11.	PLH200016	Dolina Szeszupy	3	2	2	podlaskie	-	U1	U1	-	FV	U1	-	FV	FV	-	U1	U1
12.	PLH220052	Dolina Słupi	-	3	3	pomorskie	-	FV	U1	-	FV	FV	-	FV	FV	-	FV	U1
13.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	13	6	6	świętokrzyskie	-	U2	FV	-	U2	U1	-	U1	U1	-	U2	U1
14.	PLH260021	Dolina Warkocza	-	3	3	świętokrzyskie	-	FV	U1	-	U1	FV	-	FV	FV	-	U1	U1
15.	PLH280052	Ostoja Napiwodzko-Ramucka	-	2	2	warmińsko-mazurskie	-	U2	U2	-	U1	U1	-	U1	U2	-	U2	U2

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

-	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Liczba stanowisk w obszarze Natura 2000			Województwo ew. kraina geograficzna	OCENY gatunku <u>skójka gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i> na poszczególnych obszarach Natura 2000											
			Poprzednio		Teraz		Populacja			Siedlisko gatunku			Perspektywy ochrony			Stan ochrony (ocena ogólna)		
			2006- 2008	2013- 2014	2017- 2018		2006 -	2013 -	2017- 2018	2006 -	2013 -	2017 -	2006 -	2013 -	2017 -	2006 -	2013 -	2017 -
16.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	3	3	3	zachodniopomorskie	FV	FV	U1	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	U1
						FV	1	4	2	3	7	6	4	7	8	1	3	1
						U1	3	6	9	1	6	6	-	7	4	3	7	10
						U2	-	4	2	-	1	1	-	-	1	-	4	2
						XX	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	2
						Suma obszarów	4	14	15	4	14	15	4	14	15	4	14	15

Uwagi: We wstępnym okresie prac monitorowano stanowiska położone na 6 obszarach Natura 2000, ale raporty roczne sporządzono tylko na 4 z nich.

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem zielonym wyróżniono zmianę oceny z niższej na wyższą, a pomarańczowym z wyższej na niższą. Kolorem niebieskim zaznaczono oceny bez zmian we wszystkich trzech etapach prac.

Inne uwagi: Brak

4. Sprawozdanie z monitoringu skójki gruboskorupowej *Unio crassus* – oba regiony

IV. PODSUMOWANIE INFORMACJI O STWIERDZONYCH GATUNKACH OBCYCH

Tab. 10. Lista gatunków obcych stwierdzonych łącznie na stanowiskach w trakcie monitoringu gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* monitoring skończony

Oceniony Obszar Natura 2000*	Id stanowiska	Stanowisko gatunku <u>skójka gruboskorupowa</u> <u><i>Unio crassus</i></u>	Obserwowane GATUNKI OBCE**				
			Nazwa polska	Nazwa łacińska	Poprzednio		Teraz
					2006- 2008	2013- 2014	2017- 2018
Cedron	18	Cedron 1	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	-	+
Cedron	18	Cedron 1	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	+	+
Cedron	18	Cedron 1	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.	-	-	+
Cedron	18	Cedron 1	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-	+	+
Cedron	19	Cedron 2	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	+	+
Cedron	19	Cedron 2	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	-	+
Cedron	19	Cedron 2	Robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	-	+	
Cedron	19	Cedron 2	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-	-	+
edron	20	Cedron 3	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	-	+
Cedron	20	Cedron 3	Nawłoc kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.	-	-	+
Cedron	20	Cedron 3	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	-	+
Cedron	20	Cedron 3	Robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	-	+	
Cedron	20	Cedron 3	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-		+
Uroczyska Puszczyska	166	Drawa - stanowisko I - Kładka Podegrodzie	Moczarka kanadyjska	<i>Elodea canadensis</i> Michx.	-	+	-
Uroczyska Puszczyska	166	Drawa - stanowisko I - Kładka Podegrodzie	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771	-	+	+
Uroczyska Puszczyska	167	Drawa - stanowisko II - Zatom	Moczarka kanadyjska	<i>Elodea canadensis</i> Michx.	-	+	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	-	-	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	-	+

Oceniony Obszar Natura 2000*	Id stanowiska	Stanowisko gatunku skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	Obserwowane GATUNKI OBCE**				
			Nazwa polska	Nazwa łacińska	Poprzednio		Teraz
					2006- 2008	2013- 2014	2017- 2018
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.	-	-	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	-	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.	-	-	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Sumak octowiec	<i>Rhus typhina</i> L.	-	-	+
Jasiołka	15	Jasiołka 1	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-	-	+
Jasiołka	16	Jasiołka 2	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	-	-	+
Jasiołka	16	Jasiołka 2	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	-	+
Jasiołka	16	Jasiołka 2	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.	-	-	+
Jasiołka	16	Jasiołka 2	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	-	+
Jasiołka	16	Jasiołka 2	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Słonecznik bulwiasty	<i>Helianthus tuberosus</i> L.	-	-	+
Wiśłoka z dopływami	17	Jasiołka 3	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868	-	-	+
	5427	Łyna Bartąg	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5430	Łyna Ruś	Moczarka kanadyjska	<i>Elodea canadensis</i> Michx.		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5430	Łyna Ruś	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5430	Łyna Ruś	Wodożyłka Jenkinsa	<i>Potamogeton amplifolius</i> Gray, 1853		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5431	Łyna Ustrych	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5431	Łyna Ustrych	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)		+	-
Ostoja Napiwodzko-Ramucka	5431	Łyna Ustrych	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868		+	-
Czarna Orawa	5025	Piekielnik	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.		-	+
Bieszczady	5009	San Chmiel	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.		-	+

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Oceniony Obszar Natura 2000*	Id stanowiska	Stanowisko gatunku <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i>	Obserwowane GATUNKI OBCE**				
			Nazwa polska	Nazwa łacińska	Poprzednio		Teraz 2017- 2018
					2006- 2008	2013- 2014	
Dolina Słupi	5246	Słupia - stanowisko III - Łysomiczki	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771		+	-
Dolina Słupi	5246	Słupia - stanowisko III - Łysomiczki	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)	-	-	+
Ostoja Suwalska	148	Szeszupa - stanowisko 2	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771	-	+	-
Dolina Szeszupy	155	Szeszupa - stanowisko 5	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771	-	+	-
Dolna Wiśłoka z Dopływami	11146	Tuszymka Ocieka	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle			+
	5797	Uherka	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray		-	+
Dolina Warkocza	716	Warkocz 2	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle		+	-
Dolina Warkocza	717	Warkocz 3	Moczarka kanadyjska	<i>Elodea canadensis</i> Michx.			+
Ostoja Przemyska	4997	Wiar 1	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.			+
	4998	Wiar 2	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray		+	+
	4998	Wiar 2	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.		-	+
	4998	Wiar 2	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.		-	+
	4998	Wiar 2	Ślinik luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabilie, 1868		-	+
	5001	Wiar 3	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.		-	+
	5001	Wiar 3	Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.		-	+
	5001	Wiar 3	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.		-	+
	11147	Wielopolka Okonin	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.			+
	11147	Wielopolka Okonin	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray			+
	11147	Wielopolka Okonin	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle			+
	284	Zbrzyca - stanowisko I - Kaszuba-Młyn	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)	-	-	+
	285	Zbrzyca - stanowisko II - Miłachowo Młyn	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)	-	-	+
	286	Zbrzyca - stanowisko III - Rolbik	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)	-	-	+
	286	Zbrzyca - stanowisko III - Rolbik	Słonecznik bulwiasty	<i>Helianthus tuberosus</i> L.	-	-	+

* Brak wpisanego obszaru oznacza, że stanowisko jest położone poza siecią Natura 2000.

** Obecność gatunku obcego zaznaczono, jako „+”, a jego nie stwierdzenie w danym sezonie, jako „-”. Brak wpisu oznacza, że stanowisko nie było w ogóle badane w danym sezonie monitoringowym.

Tab. 10A. Porównanie stwierdzonych gatunków obcych na stanowiskach gatunku skójką gruboskorupowa *Unio crassus* z poprzednimi latami - monitoring skończony

L.p.	STWIERDZONE		Liczba stanowisk		
	GATUNKI OBCE NA STANOWISKACH GATUNKU <u>skójką gruboskorupowa</u> <i>Unio crassus</i>		Poprzednio		Teraz
	Nazwa polska	Nazwa łacińska	2006-2008	2013-2014	2017-2018
ZWIERZĘTA					
1.	Racicznica zmienna	<i>Dreissena polymorpha</i> Pallas, 1771		5	2
2.	Rak pręgowany	<i>Orconectes limosus</i> (Rafinesque, 1817)		1	4
3.	Śliniak luzytański	<i>Arion lusitanicus</i> Mabile, 1868		2	7
4.	Wodożyłka Jenkinsa	<i>Potamopyrgus antipodarum</i> Gray, 1853		1	-
ROŚLINY					
5.	Barszcz Sosnowskiego	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.		-	5
6.	Kolczurka klapowana	<i>Echinocystis lobata</i> (F. Michx.) Torr. & A. Gray		2	12
7.	Moczarka kanadyjska	<i>Elodea canadensis</i> Michx.		3	2
8.	Nawłoc kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i> L.		-	7
9.	Niecierpek gruczołowaty	<i>Impatiens glandulifera</i> Royle		4	8
10.	Robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.		2	-
11.	Rudbekia naga	<i>Rudbeckia laciniata</i> L.		-	4
12.	Słonecznik bulwiasty	<i>Helianthus tuberosus</i> L.		-	2
13.	Sumak octowiec	<i>Rhus typhina</i> L.		-	1

PODSUMOWANIE INFORMACJI O STWIERDZONYCH GATUNKACH OBCYCH

Podczas monitoringu skójką grubo skorupowej na monitorowanych stanowiskach stwierdzono 13 gatunków zaliczanych do organizmów inwazyjnych, obcych w polskiej przyrodzie. Wśród nich było 4 gatunki zwierząt (1 rak i 3 mięczaki słodkowodne) oraz 9 gatunków roślin. Wszystkie te gatunki znajdowały się w regionie kontynentalnym. Na pięciu stanowiskach w Łynie, Drawie Słupi i na dwu stanowiskach w Szeszupie znaleziono małża racicznice zmienną *Dreissena polymorpha* Pallas, 1771. Jedno z nich znajduje się w granicach obszaru N2000 PLH200003 Ostoja Suwalska, a drugie w granicach obszaru N2000 PLH200016 Dolina Szeszupy (oba w woj. podlaskim). Z kolei na brzegu Wiaru odnotowano obecność rośliny pnącej o nazwie kolczurka klapowana (*Echinocystis lobata*, stanowisko Wiar 2, woj. podkarpackie). Była ona również obecna w dolinie Cedronu (woj. małopolskie). Stwierdzono tam też drzewo Robinia pseudoacacia i niecierpka gruczołowatego *Impatiens grandulifera*, którego znaleziono też w

dolinie Warkocza (woj. świętokrzyskie) i Łyny (woj. warmińsko-mazurskie). W Łynie i Drawie (woj. zachodniopomorskie) stwierdzono moczarkę kanadyjską *Elodea canadensis*. W Łynie oprócz racicznicy stwierdzono inne inwazyjne zwierzęta wodne ślimaka wodożytkę nowozelandzką *Potamopyrgus antiipodarum* oraz raka pręgowanego *Orconectes limosus*. Na brzegach Cedronu i Łyny stwierdzono występowanie ślimaka bezskorupowego *Arion vulgaris*, który do niedawna był podawany pod nazwą *Arion lusitanicus*.

V. UWAGI DO METODYKI EWENTUALNE PROPOZYCJE ZMIAN NA PODSTAWIE PROWADZONYCH BADAŃ

Obecnie przeprowadzony monitoring pokazał, że zastosowana metodyka pozwala skutecznie ocenić stan populacji i siedliska gatunku. Jest ona stosunkowo czasowa i pracochłonna jednak pozwala uzyskać niezbędne dane. Dodano nowe stanowiska w regionie kontynentalnym, na których przeprowadzono monitoring. Uzupełniono w ten sposób sieć stanowisk monitoringowych zgodnie z zaleceniami zawartymi w poradniku. Szczegóły wprowadzonych zmian wraz z uzasadnieniem przedstawiono w rozdziale 2.

VI. SKUTECZNOŚĆ PODJĘTYCH DZIAŁAŃ OCHRONNYCH ORAZ PROPOZYCJE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Na żadnym ze stanowisk, na których prowadzono monitoring skójki gruboskorupowej w 2017 i 2018 roku nie prowadzono ochrony czynnej i nie przeprowadzano działań ochronnych, których skuteczność można by teraz podsumować. Spośród monitorowanych stanowisk, większość wydaje się nie wymagać obecnie ani w bliskiej przyszłości (10 lat) żadnych zabiegów ochronnych. Tylko część stanowisk wymaga działań ochronnych w formie poprawy jakości wody. W przypadku trzech stanowisk, na których nie stwierdzono żywych skójek należy rozważyć możliwość odtworzenia populacji na tych stanowiskach.

VII. INNE UWAGI

Brak.

VIII. WYKONAWCY MONITORINGU

Tab. 11a. Eksperci lokalni badanych stanowisk gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* wg obszarów Natura 2000 w regionie biogeograficznym alpejskim - monitoring **skończony**

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <u>skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i></u>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**	
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio	teraz
						w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
1.	PLH120002	Czarna Orawa	małopolskie	5025	Piekielnik	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
2.			małopolskie/ Kotlina Orawsko-Nowotarska	5023	Gróńnik 1	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
3.			małopolskie/ Kotlina Orawsko-Nowotarska	5024	Gróńnik 2	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
4.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5007	San - Żurawin	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając
5.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5009	San Chmiel	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając
6.	PLC180001	Bieszczady	podkarpackie	5008	San Procisne	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając

Tab. 11b. Eksperci lokalni badanych stanowisk gatunku skójka gruboskorupowa *Unio crassus* wg obszarów Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym - monitoring **skończony**

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
1.			lubelskie/ Równina Łęczyńsko- Włodawska	5806	Tarasinka	-	Katarzyna Zając	Katarzyna Zając
2.			lubelskie/ Pagóry Chełmskie	5797	Uherka	-	Katarzyna Zając	Katarzyna Zając

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
3.			lubelskie/ Równina Łęczyńsko- Włodawska	5805	Włodawka	-	Katarzyna Zając	Katarzyna Zając
4.	PLH080068	Dolina Dolnego Bobru	lubuskie	5490	Brzeźnica 1	-	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
5.	PLH080068	Dolina Dolnego Bobru	lubuskie	5491	Brzeźnica 2	-	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
6.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	lubuskie	168	Drawa - stanowisko III - Sitnica	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Wojciech Bielański, Paweł Adamski	Tadeusz Zając
7.			lubuskie/ Wzgórza Dalkowskie	5492	Brzeźnica 3	-	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
8.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	754	Pilica 1 - Bobrowniki	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
9.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	762	Pilica 10 - Przedbórz	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
10.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	765	Pilica 11 - Faliszew	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	Marta Potoczek	Wojciech Bielański
11.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	766	Pilica 12- Trzy Morgi	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	Marta Potoczek	Wojciech Bielański
12.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	767	Pilica 13 - Biała	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
13.	PLH100008	Dolina Środkowej Pilicy	łódzkie	768	Pilica 14 - Kurnędz	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
14.			łódzkie	769	Pilica 15 - Sulejów-Polanka	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
15.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	753	Pilica 2 - Krzętów	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	Marta Potoczek	Wojciech Bielański
16.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	756	Pilica 3 - Rączki	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	Marta Potoczek	Wojciech Bielański
17.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	755	Pilica 4 - Biały Brzeg	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
18.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	757	Pilica 5 - Ciemiętniki	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
19.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	758	Pilica 6 - Mrowina	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
20.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	759	Pilica 7 - Pratkowice	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
21.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	760	Pilica 8 - Chałupy	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	Marta Potoczek	Wojciech Bielański
22.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	łódzkie	761	Pilica 9 - Łączkowice	Katarzyna Zając, Anna Abraszewska- Kowalczyk	-	-
23.	PLH120060	Cedron	małopolskie	18	Cedron 1	Anna Zając, Potoczek Marta	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając
24.	PLH120060	Cedron	małopolskie	19	Cedron 2	Anna Zając, Potoczek Marta	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
25.	PLH120060	Cedron	małopolskie	20	Cedron 3	Anna Zając, Potoczek Marta	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając
26.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	156	Liwiec - stanowisko 1	Marcin Hus	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
27.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	164	Liwiec - stanowisko 2	Marcin Hus	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
28.	PLH140032	Ostoja Nadliwiecka	mazowieckie	165	Liwiec - stanowisko 3	Marcin Hus	Katarzyna Zając	Tadeusz Zając
29.	PLH180011	Jasiołka	podkarpackie	15	Jasiołka 1	Marcin Hus	Marta Potoczek	Tadeusz Zając
30.	PLH180011	Jasiołka	podkarpackie	16	Jasiołka 2	Marcin Hus	Marta Potoczek	Tadeusz Zając
31.	PLH180012	Ostoja Przemyska	podkarpackie	4997	Wiar 1		Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Katarzyna Zając
32.	PLH180052	Wiśłoka z dopływami	podkarpackie	17	Jasiołka 3	Marcin Hus	Marta Potoczek	Tadeusz Zając
33.			podkarpackie/ Płaskowyż Hyrowski	4998	Wiar 2	-	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Tadeusz Zając
34.			podkarpackie/ Płaskowyż Hyrowski	5001	Wiar 3	-	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Tadeusz Zając
35.	PLH200003	Ostoja Suwalska	podlaskie	148	Szeszupa - stanowisko 2	Marcin Hus	Katarzyna Zając, Paweł Adamski, Wojciech Bielański	Tadeusz Zając
36.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4979	Wissa 1	-	Katarzyna Zając	-
37.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4986	Wissa 2	-	Katarzyna Zając	-
38.	PLH200008	Dolina Biebrzy	podlaskie	4996	Wissa 3	-	Katarzyna Zając	-
39.	PLH200003	Ostoja Suwalska	podlaskie	141	Szeszupa - stanowisko 1	Marcin Hus	-	-
40.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	149	Szeszupa - stanowisko 3	Marcin Hus	-	-
41.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	154	Szeszupa - stanowisko 4	Marcin Hus	Katarzyna Zając, Paweł Adamski, Wojciech Bielański	Tadeusz Zając

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
42.	PLH200016	Dolina Szeszupy	podlaskie	155	Szeszupa - stanowisko 5	Marcin Hus	Katarzyna Zajęc, Adamski, Bieleński Paweł Wojciech	Tadeusz Zajęc
43.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11035	Sidra 1	-	-	Tadeusz Zajęc
44.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11036	Sidra 2	-	-	Tadeusz Zajęc
45.			podlaskie/ Wzgórza Sokolskie	11037	Sidra 3	-	-	Tadeusz Zajęc
46.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5244	Słupia - Soszyca	-	Paweł Adamski, Bieleński Wojciech	Tadeusz Zajęc
47.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5245	Słupia - stanowisko II - Gołębia Góra	-	Wojciech Bieleński, Paweł Adamski	Tadeusz Zajęc
48.	PLH220052	Dolina Słupi	pomorskie	5246	Słupia - stanowisko III - Łysomiczki	-	Wojciech Bieleński, Paweł Adamski	Tadeusz Zajęc
49.			pomorskie/ Równina Charzykowska	284	Zbrzyca - stanowisko I - Kaszuba-Młyn	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Paweł Adamski, Bieleński Wojciech	Tadeusz Zajęc
50.			pomorskie/ Równina Charzykowska	286	Zbrzyca - stanowisko III - Rolbik	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Paweł Adamski, Bieleński Wojciech	Tadeusz Zajęc
51.			Równina Charzykowskapomorskie	285	Zbrzyca - stanowisko II - Miłachowo Młyn	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Paweł Adamski, Bieleński Wojciech	Tadeusz Zajęc
52.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	12	Czarna Włoszczowska 1	Katarzyna Zajęc	Katarzyna Zajęc, Tadeusz Zajęc	Tadeusz Zajęc
53.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	13	Czarna Włoszczowska 2	Katarzyna Zajęc	Katarzyna Zajęc, Tadeusz Zajęc	Tadeusz Zajęc
54.	PLH260018	Dolina Górnej Pilicy	świętokrzyskie	14	Czarna Włoszczowska 3	Katarzyna Zajęc	Katarzyna Zajęc, Tadeusz Zajęc	Tadeusz Zajęc
55.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	697	Warkocz 1	Katarzyna Zajęc	Krzysztof Tatoj	Katarzyna Zajęc
56.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	716	Warkocz 2	Katarzyna Zajęc	Krzysztof Tatoj	Katarzyna Zajęc

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2018

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>skójka gruboskorupowa Unio crassus</i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**		
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo kraina geograficzna			poprzednio		teraz
						w latach 2006-2008	w latach 2013-2014	w latach 2017-2018
57.	PLH260021	Dolina Warkocza	świętokrzyskie	717	Warkocz 3	Katarzyna Zając	Krzysztof Tatoj	Katarzyna Zając
58.	PLH280052	Ostoja Napiwodzko- Ramucka	warmińsko-mazurskie	5430	Łyna Ruś	-	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Tadeusz Zając
59.	PLH280052	Ostoja Napiwodzko- Ramucka	warmińsko-mazurskie	5431	Łyna Ustrych	-	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Tadeusz Zając
60.			warmińsko-mazurskie/ Pojezierze Olsztyńskie	5427	Łyna Bartąg	-	Katarzyna Zając, Tadeusz Zając	Tadeusz Zając
61.			wielkopolskie	719	Orla	Katarzyna Zając		
62.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie	166	Drawa - stanowisko I - Kładka Podegrodzie	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Paweł Adamski, Wojciech Bielański	Tadeusz Zając
63.	PLH320046	Uroczyska Puszczy Drawskiej	zachodniopomorskie	167	Drawa - stanowisko II - Zatom	Anna Abraszewska- Kowalczyk	Wojciech Bielański, Paweł Adamski	Tadeusz Zając

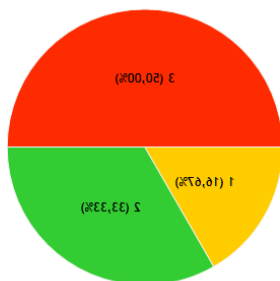
* Wytluszczonym drukiem zaznaczono stanowiska badane w monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych PMS po raz pierwszy w latach 2017-2018.

** Brak wykonawcy oznacza, że stanowisko nie było monitorowane w danym okresie prac.

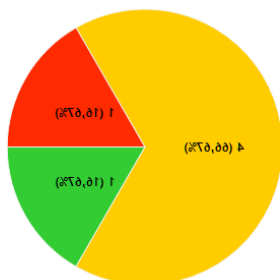
IX. SYNTETYCZNE PODSUMOWANIE WYNIKÓW MONITORINGU GATUNKU

REGION ALPEJSKI

Populacja 2017

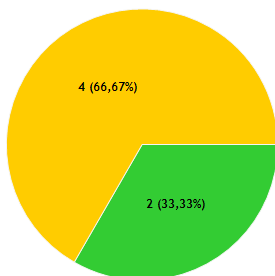

Populacja 2013

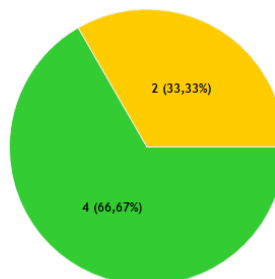

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

Siedlisko 2017

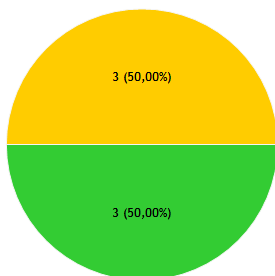

Siedlisko 2013

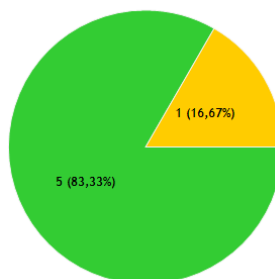

■ FV – stan właściwy
 ■ U1 – stan niezadowolający
 ■ U2 – stan zły
 ■ XX – stan niezany

Perspektywy ochrony 2017

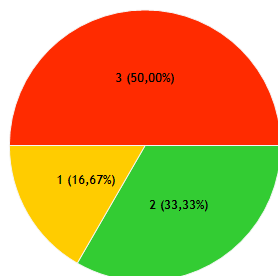
Perspektywy ochrony 2013

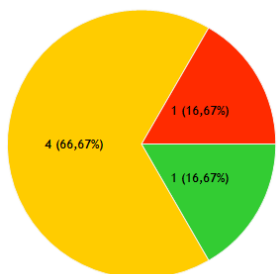
■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowalający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan niezany

Ocena ogólna 2017

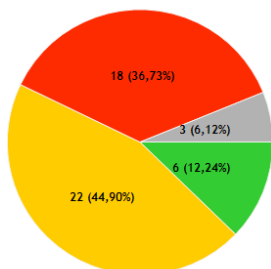
Ocena ogólna 2013

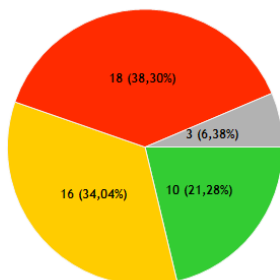
■ FV – stan właściwy
 ■ U1– stan niezadowolający
 ■ U2 – stan zły
 ■ XX – stan nieznan

REGION KONTYNENTALNY

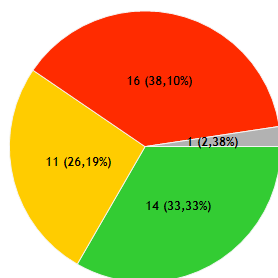
Populacja 2017-2018

Populacja 2013-2014

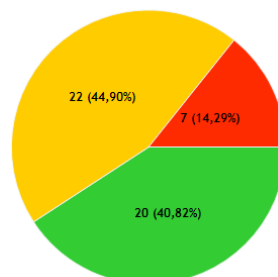

Populacja 2006-2008

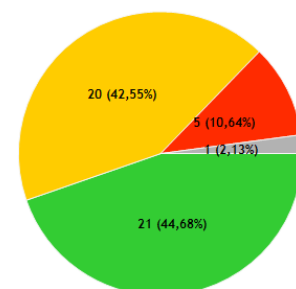

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowalający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

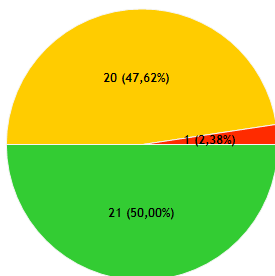
Siedlisko 2017-2018

Siedlisko 2013-2014

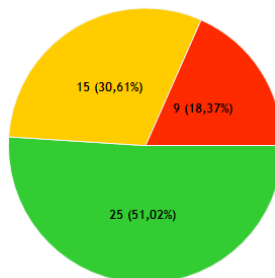

Siedlisko 2006-2008

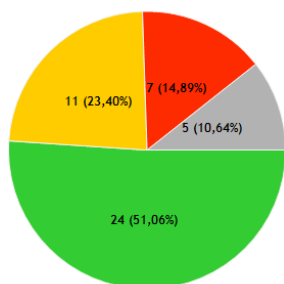

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznany

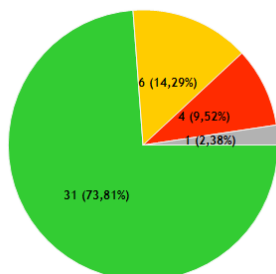
Perspektywy ochrony 2017-2018

Perspektywy ochrony 2013-2014

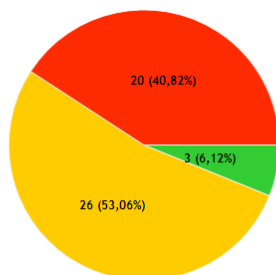

Perspektywy ochrony 2006-2008

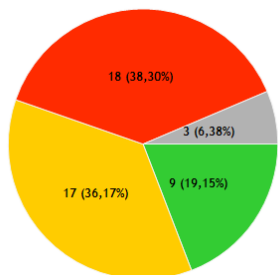

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowalający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

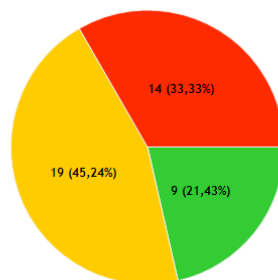
Ocena ogólna 2017-2018

Ocena ogólna 2013-2014

Ocena ogólna 2006-2008

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowalający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan niezany

Region alpejski

Populacja

W latach 2006-2008 nie prowadzono monitoringu skójki w regionie alpejskim. W latach 2013-2014 przeprowadzono monitoring skójki gruboskorupowej w regionie alpejskim na 6 stanowiskach. W latach 2017-2018 ponownie przebadano tych 6 stanowisk. Na dwóch z nich stan populacji został określony jako właściwy FV. Na jednym był on niewłaściwy, a na trzech zły U2.

Stan populacji właściwy FV stwierdzono na 2 stanowiskach: San Żurawin, San Procisne (woj. podkarpackie). Jako niezadowalający U1 określono stan populacji na stanowisku San-Chmiel (woj. podkarpackie). Taka ocena wynikała z niskich liczebności małży stwierdzonych na stanowiskach. Ocena U2 stanu populacji dotyczyła 3

stanowiska w regionie alpejskim. Były to stanowiska Gróńnik 1 i 2 oraz Piekielnik (woj. małopolskie), na których nie udało się znaleźć żywych osobników. W 2013 roku na większości stanowisk (4) stan populacji był niewłaściwy (U1), na jednym w złym stanie (Piekielnik), a tylko na jednym we właściwym (FV) - San Procisne.

W świetle wyników monitoringu stan populacji skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym alpejskim należy ocenić jako zły (U2).

Siedlisko

W latach 2006-2008 nie prowadzono monitoringu skójki w regionie alpejskim. Natomiast w latach 2013-2014 stan siedliska oceniono jako właściwy na 4 stanowiskach. Na dwóch stanowiskach stan siedliska był w niewłaściwym stanie ochrony. Nie stwierdzono złego stanu siedliska na żadnym z sześciu badanych stanowisk. W 2017 roku stan monitorowanych stanowisk pogorszył się. Cztery z nich były w niewłaściwym stanie ochrony, a tylko dwa we właściwym: San Żurawin, San Chmiel (woj. podkarpackie). Najlepiej oceniono wskaźnik *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń*, który uzyskał 6 ocen FV, czyli został tak oceniony na wszystkich stanowiskach badanych w 2017 roku.

W świetle wyników monitoringu stan siedliska skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym alpejskim należy ocenić jako niewłaściwy (U1).

Perspektywy ochrony

W latach w latach 2013-2014 perspektywy ochrony oceniono jako właściwe dla 5 stanowisk i tylko dla jednego jako niezadowalające (U1). W 2007 roku perspektywy ochrony oceniono nieco gorzej, bo tylko trzy stanowiska miały właściwe perspektywy. Były to stanowiska na Sanie. Wpływ na to ma objęcie ich ochroną w sieci Natura 2000 oraz wdrażanie działań wpływających na poprawę jakości wody. Na stanowiskach w dorzeczu Czarnej Orawy (Piekielnik, Gróńnik 1 i 2), gdzie perspektywy oceniono jako niezadowalające (U1), na dwóch stanowiskach brak było żywych małży, a nie udało się zidentyfikować czynnika odpowiedzialnego za zły stan populacji, co uniemożliwia podjęcie skutecznych działań ochronnych. Na żadnym stanowisku nie stwierdzono złych (U2) perspektyw.

Stwierdzono zagrożenia są związane z niszczeniem siedliska skójki poprzez zmiany w korycie rzeki w wyniku: (1) niszczenia brzegu przez korzystające z wodopoju zwierzęta wypasane na łąkach sąsiadujących ze stanowiskiem, (2) w wyniku transportu drewna i przejazdu maszyn leśnych przez rzekę. Zagrożenie mogą stanowić też rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu ścieków z gospodarstw domowych i rozrastającej się infrastruktury rekreacyjnej na terenach sąsiadujących z rzeką.

W świetle wyników monitoringu perspektywy ochrony skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym alpejskim należy ocenić jako niezadowalające (U1).

Ocena ogólna

Ogólny stan ochrony gatunku określono jako właściwy (FV) dla dwóch stanowisk na Sanie, podczas gdy w poprzednim etapie dla jednego stanowiska w regionie alpejskim – San Procisne. Oba położone są w granicach obszaru N2000. Niezadowalający stan ochrony (U1) stwierdzono dla 1 stanowiska, San Chmiel, podczas gdy w 2013 roku taką ocenę ustalono dla 4 stanowisk w regionie alpejskim (a więc dla większości badanych w tym regionie). Były to San Żurawin i San Chmiel (woj. podkarpackie), gdzie stwierdzono niewłaściwy stan siedliska oraz Gróńnik 1 i 2 (woj. małopolskie), gdzie stwierdzono niewłaściwy stan populacji (niska liczebność). Na tych trzech ostatnio

wymienionych stanowiskach stan ochrony pogorszył się w stosunku do poprzedniego etapu i obecnie jest zły U2, głównie ze względu na zły stan populacji (na dwóch spośród tych stanowisk w ogóle nie stwierdzono żywych osobników).

W świetle wyników monitoringu stan ochrony skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym alpejskim należy ocenić jako zły U2.

Region kontynentalny

Populacja

W regionie kontynentalnym monitoring był prowadzony w trzech etapach: w latach 2006-2008, w latach 2013-2014 i w latach 2017-2018. W latach 2017-2018 spośród 49 badanych stanowisk stan populacji był właściwy (FV) tylko na 6 stanowiskach (12%) np. na stanowisku Jasiołka 3 (woj. podkarpackie). W poprzednim etapie na 10 spośród 47 badanych stanowisk stan populacji był właściwy (FV). Na kolejnych 22 stanowiskach w aktualnym etapie stwierdzono zagęszczenia osobników z zakresu od 3 do 10 osobników na metr biegu rzeki, co świadczy o niezadowalającym (U1) stanie populacji na tych stanowiskach. Są to np. stanowiska Wiar 2 i 3, Jasiołka 2 (woj. podkarpackie), Pilica 2 i 8, Czarna Włoszczowska 2 (woj. świętokrzyskie), Szeszupa 2, 4 oraz 5 (woj. podlaskie). Poprzednio było takich stanowisk 16, co wskazuje na pogorszenie stanu populacji. Na 18 stanowiskach w obu etapach badań stan populacji był zły, np. Wiar 1 i Jasiołka 1 (woj. podkarpackie), Pilica 3, 11 i 12 (woj. łódzkie) oraz Czarna Włoszczowska 1 i 3 (woj. świętokrzyskie). Monitoring nie potwierdził tam występowania skójki gruboskorupowej, mimo wcześniejszych doniesień o obecności tego małża, albo gatunek występował tam sporadycznie. Na trzech stanowiskach, również w obu etapach, nie udało się określić stanu populacji i dlatego jej stan pozostał nieznan XX.

Na 3 stanowiskach (Czarna Włoszczowska 3, Jasiołka 1 i Pilica 3) monitorowanych w pierwszej fazie monitoringu w latach 2006-2008, obecnie nie stwierdzono żywych osobników. Wówczas na tych stanowiskach stan populacji oceniono jako niewłaściwy (Pilica 3 i Jasiołka 1) lub zły (Czarna Włoszczowska 3).

W latach 2006-2008 roku stan właściwy populacji stwierdzono na 13 stanowiskach. Na 9 był on niewłaściwy U1, a aż na 6 był zły U2, natomiast na jednym nie udało się ocenić stanu populacji (XX). Można zatem stwierdzić, że stan populacji ulega stopniowemu pogorszeniu, ponieważ w latach 2006-2008 stan populacji na 33% stanowisk był we właściwym stanie ochrony, w latach 2013-2014 na 21%, a obecnie tylko na 12% z nich.

W świetle wyników monitoringu stan populacji skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym kontynentalnym należy ocenić jako niewłaściwy (U1).

Siedlisko

Stan siedliska badany w latach 2017-2018 na 7 stanowiskach określono jako zły U2, podczas gdy w poprzednich etapach monitoringu było ich mniej. W poprzednim etapie zły stan siedliska był na 5 stanowiskach (11%) a w latach 2006-2008 roku na 1 stanowisku. O takiej ocenie stanu siedliska decydowała przede wszystkim zła jakość wody. Na kolejnych 22 (45%) stan siedlisk określono jako niezadowalający. W poprzednim etapie takich stanowisk było 20, co stanowiło 42,5%, a w latach 2006-2008 niewłaściwy stan siedliska stwierdzono na również na 20 stanowiskach, które wtedy stanowiły 47% wszystkich badanych stanowisk. Na 20 stanowiskach (40%) stan siedliska był właściwy. Poprzednio na 18, a jeszcze wcześniej na 21, czyli połowie monitorowanych wtedy stanowisk. Oznacza to, że generalnie stan siedliska pogorszył się, bo w latach 2006-2008 monitoring wykazał właściwy stan siedliska na 50% stanowisk. Niewłaściwe oceny stanu siedliska wiązały się głównie ze słabszymi ocenami wskaźników: *klasa czystości wody* (zła jakość wód) i *zasiedlenie*. Najlepiej oceniono wskaźnik *obecność punktowych źródeł zanieczyszczeń*, który uzyskał 43 oceny FV, czyli został tak oceniony na niemal wszystkich stanowiskach badanych w tym i poprzednim etapie. Również dobrze oceniany był wskaźnik *obecność antropogenicznych zmian w budowie koryta* (31 ocen FV).

Generalnie, dla 12 stanowisk spośród badanych w obu etapach prac stan siedlisk oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla 10 stanowisk oceny były gorsze, a dla 6 stanowisk – lepsze niż w poprzednich latach.

W świetle wyników monitoringu stan siedlisk skójkii gruboskorupowej w regionie biogeograficznym kontynentalnym należy ocenić jako niewłaściwy (U1).

Perspektywy ochrony

Perspektywy ochrony oceniono najlepiej ze wszystkich parametrów. Dobre perspektywy (FV) określono dla 25 stanowisk spośród 49 badanych w regionie kontynentalnym (51%). Podobnie kształtowały się oceny perspektyw w poprzednim etapie, kiedy to jako właściwe oceniono je na 24 stanowiskach (51%). W pierwszym etapie aż 73% stanowisk miało dobre perspektywy. Wpływ na to ma objęcie ich ochroną w sieci Natura 2000 oraz wdrażanie działań wpływających na poprawę jakości wody. Na 15 stanowiskach perspektywy oceniono jako niezadowalające (U1). Było to na przykład stanowiska: Wiar 1, Jasiołka 2 (woj. podkarpackie), Pilica 2, 11 i 12 (woj. łódzkie). W poprzednim etapie było ich 11, a w pierwszym etapie tylko 6. Na dziewięciu stanowiskach (18%) w regionie kontynentalnym perspektywy oceniono jako złe U2. Poprzednio było to 7 stanowisk (15%), a w pierwszym etapie 4 (9,5%). Są wśród nich np. Pilica 3 (woj. łódzkie), Czarna Włoszczowska 3 (woj. świętokrzyskie) i Jasiołka 1 (woj. podkarpackie). Na tych stanowiskach monitoring prowadzony był już kolejny raz i tym razem nie stwierdzono tu żywych osobników skójkii. Równocześnie tak zmieniły się warunki, że szanse ponownej kolonizacji stanowiska i odtworzenia tu populacji skójkii oceniono jako nikłe. Na żadnym stanowisku perspektywy nie zostały ocenione jako nieznane (XX), podczas gdy poprzednio na pięciu stanowiskach nie udało się ocenić perspektyw ochrony i pozostały one nieznane XX. Generalnie, dla 13 stanowisk badanych ponownie stan siedlisk oceniono tak samo, jak w poprzednim etapie prac, dla 8 stanowisk oceny były gorsze, a dla 4 stanowisk – lepsze niż w poprzednim etapie.

Zmniejszył się zatem udział stanowisk posiadających właściwe perspektywy ochrony, aktualnie wynosi on 51% badanych, a w latach 2006-2008 było ich 74%.

Na stanowiskach w regionie kontynentalnym najczęściej stwierdzane zagrożenia są związane z pogorszeniem jakości wody (zanieczyszczenie wód i eutrofizacja). Drugim istotnym typem zagrożeń są takie, które degradują siedlisko poprzez zmiany w korycie rzeki. Należą tu zarówno naturalne procesy jak powódź, ale też oddziaływania związane z działalnością ludzi: wydobywanie żwiru, regulowanie koryta rzeki oraz pośrednie skutki wypasu bydła na pastwiskach sąsiadujących z rzeką, a to z tego względu,

że pasące się w pobliżu rzeki zwierzęta rozdeptują brzegi rzeki, gdy korzystają z wodopoju, a często przy brzegu skupiają się małże. Większość tych zagrożeń identyfikowano również we wcześniejszym monitoringu.

W związku z tym perspektywy ochrony skójki gruboskorupowej w regionie biogeograficznym kontynentalnym proponuje się ocenić tylko jako niewłaściwe (U1).

Ocena ogólna

Tylko 3 stanowiska (6%) badane w regionie kontynentalnym charakteryzowały się właściwym ogólnym stanem ochrony. W poprzednich etapach stanowisk z właściwą (FV) oceną stanu ochrony było więcej, bo 9 i stanowiły ok. 20% monitorowanych stanowisk. Liczba stanowisk we właściwym stanie ochrony wyraźnie zmalała. Ogólny stan ochrony 26 stanowisk (53%) był niewłaściwy (U1). W latach 2013-2014 niewłaściwą ocenę stanu ochrony miało 17 stanowisk (36%), a w pierwszym etapie 19 stanowisk (45%). Poprzednio sytuacja ta dotyczyła 13 stanowisk. Odsetek stanowisk w niewłaściwym stanie wzrósł. Na 20 stanowiskach (41%) stan ochrony jest zły. Odsetek stanowisk ze złym stanem ochrony wzrasta: poprzednio było ich 18 (38%), a w pierwszym etapie 14 (33%). Świadczy to o pogarszaniu się stanu ochrony na monitorowanych stanowiskach. Jest tak mimo to, że większość z nich znajduje się w obszarach N2000.

Ogólne wyniki monitoringu stanowisk skójki gruboskorupowej pozwalają na porównanie 29 stanowisk w regionie kontynentalnym z wynikami z lat 2006-2008 oraz 2013-2014. Na 12 stanowiskach ogólny stan ochrony nie uległ zmianie, na 5 uległ poprawie (Pilica 2, Pilica 8, Jasiołka 3, Czarna Włoszczowska 2 i Warkocz 2) i na 9 ogólny stan ochrony uległ pogorszeniu (np. Pilica 11, Pilica 12, Jasiołka 1).

Przykładowo, na 3 stanowiskach (Czarna Włoszczowska 3 i Pilica 3 w woj. świętokrzyskim oraz Jasiołka 1 w woj. podkarpackim) monitorowanych w poprzedniej fazie monitoringu, obecnie nie stwierdzono żywych osobników. Poprzednio na tych stanowiskach stan populacji oceniono jako niewłaściwy (Pilica 3 i Jasiołka 1) lub zły (Czarna Włoszczowska 3). Oprócz wskaźników opisujących populację ocenionych jako złe, również wskaźniki opisujące siedlisko są na tych stanowiskach oceniane co najmniej jako niewłaściwe. Dotyczy to takich wskaźników jak *zasiedlenie*, *klasa czystości wody* i *wskaźnik optymalnego siedliska*. To wiąże się z kolei z ocenianymi jako złe perspektywami na przyszłość dla tych stanowisk.

Stan ochrony stanowiska Czarna Włoszczowska 1 w woj. świętokrzyskim był poprzednio i jest obecnie oceniany jako zły (U2). Zmiana na tym stanowisku dotyczy jedynie perspektyw, które uległy pogorszeniu wobec utrzymującego się złego stanu populacji. Również na stanowiskach Jasiołka 2 w woj. podkarpackim, Szeszupa 2, 4 i 5 w woj. podlaskim stan ochrony pozostał bez zmian, z tym, że jest oceniany jako niewłaściwy (U1).

W świetle wyników monitoringu stan gatunku w regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić jako niewłaściwy (U1).